

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

Volný čas jako součást kvality života středoškolské mládeže

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Autor: Jaroslav Hrůza
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Vedoucí práce: PaedDr. MONIKA ŽUMÁROVÁ, Ph.D.

Hradec Králové
2014

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Zadání diplomové práce

Autor: Jaroslav Hrůza

Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Název závěrečné práce: Volný čas jako součást kvality života středoškolské mládeže

Název závěrečné práce AJ: Leisure time-A Part of Quality of Life for the Youth at Secondary Schools

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce charakterizuje volný čas jako nedílnou součást kvality života středoškolské mládeže se zaměřením na odborné školství v Hradci Králové. Pozornost se věnuje zejména problematice využívání volného času a vymezení pojmů kvalita a středoškolská mládež. Součástí práce je i oblast vlivu rodiny na způsob trávení volného času u vybrané kategorie. Cílem výzkumného šetření kvantitativní povahy je zmapování současného stavu v pojetí volného času, ve způsobech jeho trávení a v preferencích podle vybraných faktorů (typ střední školy, pohlaví, věk). Výstupem z práce je poskytnutí souboru poznatků a námětů na zlepšení efektivity trávení volného času středoškolské mládeže.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PaedDr. Monika Žumárová, Ph.D.

Konzultant:

Oponent: Mgr. Iva Junová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 14. 2. 2013

Datum odevzdání závěrečné práce: 7. 11. 2014

Prohlášení

Práci jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury, elektronických zdrojů.

V Hradci Králové dne 7. listopadu 2014.

.....
Bc. Jaroslav Hruža

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucí diplomové práce PaedDr. Monice Žumárové, Ph.D. za odborné a přesné vedení práce a zároveň za poskytnutí studijních materiálů při přípravě diplomové práce. Děkuji také všem kolegům, přátelům, rodině a především své ženě za pomoc, toleranci a vytvoření podmínek ke studiu a tvorbě dané práce.

Anotace

HRŮZA, Jaroslav. *Volný čas jako součást kvality života středoškolské mládeže*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2014. 86 s. Diplomové práce.

Cílem diplomové práce je zmapovat prostřednictvím dotazníkového šetření možnosti, způsob a postoj studentů na střední odborné škole k trávení volného času a zjistit, jaké faktory ho nejvíce ovlivňují. Hlavním cílem práce je analýza postoje a způsobu trávení volného času studentů střední školy. Součástí práce je i vztah studentů a rodičů ke společnému využití volného času. Dále pak vliv vrstevníků a médií na způsob využití volného času.

Vlastní diplomová práce obsahuje dvě části, teoretickou a empirickou. První část se zabývá základní charakteristikou volného času, jeho současným pojetím a úlohou v životě studenta na střední škole. Specifikuje způsob trávení volného času mládeže a zároveň definuje jeho základní funkce. Vyzdvihuje klady i zápory volného času a určuje jeho úlohu v dospívání studentů. Dále vymezuje pojem kvalita života a období adolescence v životě jedince. Věnuje pozornost rodině, její funkci v životě dítěte a vztahu adolescentů s rodiči. Dále práce popisuje rodinnou výchovu a vliv rodiny na jedince a jeho postoj k trávení volného času. Teoretickou část uzavírá téma vztahu volný čas a škola, vrstevníci a média.

Empirická část zahrnuje určení cíle šetření, formulování hypotéz a charakteristiku výzkumného vzorku. Obsahuje metodu sběru dat, jejich zpracování, rozbor získaných dat a výsledky a diskuzi k šetření. Práce končí celkovým zhodnocením výsledků šetření a závěrem. Výstupem z práce je poskytnutí souboru námětů na zlepšení efektivnosti trávení volného času studentů střední školy. Výsledky celé práce lze použít jako námět ke zkvalitnění společného volného času studentů a rodičů.

Klíčová slova

Volný čas, studenti, postoj, kvalita života.

Abstract

HRŮZA, Jaroslav. *Leisure time-A Part of Quality of Life for the Youth at Secondary Schools*. Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2014. 86 p. Dissertation Thesis.

The aim of the thesis is to chart the way how students in high school spend their free time and find out what factors and standards influence them the most. For the survey are used questionnaires. The main aim of this thesis is to analyse student's attitude to their free time. The part of this thesis is also relationship between students and their parents, and how they spend their free time together. They are influenced not only by them, but also by media and other friends in their age.

The thesis has two parts – theoretical and empirical. The theoretical part deals with basic characteristic of the free time and its meaning in student's life. It specifies the way of spending free time and defines its main functions. The term quality of life is explained in the period of adolescence and it mentions pros and cons in having a lot of free time. It pays attention to family, its function and relationship in between adolescents and their parents. The thesis describes family education and its influence for free time. In the end of theoretical part is described relationship between free time and school.

In the empirical part there is the aim of survey, hypothesis formation and characteristic of the research sample. It contains the way of collecting dates, their processing and analysis, the results and discussion. The work is ended by result's evaluation and conclusion. The output from this thesis is to give collection of recommendations how to improve student's free time. The results can be used like the theme for making free time between students and their parents better.

Keywords

Free time, students, attitude, and quality of life.

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	11
1. Kvalita života.....	11
1.1 Vymezení pojmu kvalita života.....	11
1.2 Dimenze kvality života a kvalita života v adolescenci.....	13
2. Volný čas.....	15
2.1 Vymezení volného času.....	15
2.2 Funkce volného času	17
2.3 Volný čas studentů střední školy.....	22
3. Charakteristika středoškolské mládeže.....	26
3.1 Adolescence.....	26
3.2 Vztah adolescentů s rodiči.....	29
3.2.1 Rodina a její funkce	32
3.2.2 Rodinná výchova a vliv rodiny na trávení volného času	34
3.3 Škola a volný čas	38
3.4 Vrstevníci a média.....	41
EMPIRICKÁ ČÁST.....	43
4.1 Cíl šetření a formulování hypotéz	43
4.2 Metoda sběru a zpracování dat	46
4.3 Charakteristika výzkumného souboru	47
4.4 Výsledky a diskuze k šetření	49
4.5 Zhodnocení výsledků šetření.....	69
ZÁVĚR	75
Seznam použité literatury, elektronických zdrojů.....	78
Seznam příloh	82
Příloha 1.....	82
Příloha 2.....	85

ÚVOD

Úloha volného času je velmi důležitá a u každého z nás je volný čas ovlivňován různými faktory. Hlavní roli hrají věk, pohlaví, fyzická kondice, zdraví, profese, rodina, kamarádi, místo a region bydliště. Výraznou roli v kvalitě trávení volného času hrají také finance. Neznamená to však, že jedinec z ekonomicky silnější rodiny tráví volný čas vždy lépe, ve skutečnosti opak může být pravdou.

Kraus¹ popisuje, že volnočasové aktivity jsou ovlivněny biologickým zráním a jsou odrazem dosažené úrovně sociálního, mentálního a psychického zrání. Zároveň jsou stimulem dalšího zrání jedince a posunem hodnotové orientace. Realizace zájmů a potřeb dítěte a mladého člověka prostřednictvím volnočasových aktivit patří do sociálního učení.

Studenti středních škol jsou již méně ovlivňováni rodiči a větší význam pro jejich chování a rozhodování mají vrstevníci, popřípadě i média. Řada středoškolských studentů neumí pracovat s volným časem. V rámci rozhovoru s nimi si často sami uvědomí, že odpoledne předešlého dne nevyužili téměř k ničemu. Seděli pouze u televize nebo u počítače ve svém pokoji a například svoje rodiče nebo sourozence ani nezaregistrovali. Možnosti trávení volného času v dnešní době jsou pestré a každý ho může trávit různým způsobem. Většina odborníků, jako například Hofbauer, Kraus, Pávková nebo Sak, se shodují na tom, že kvalita a smysluplné trávení volného času je důležité v každém období, ale u dětí a mládeže se tato potřeba umocňuje. Kvalitní trávení volného času může mladému člověku přinést mnoho pozitivního. Poznávání společenských hodnot, navazování správných pracovních návyků, získávání zdravého sebehodnocení a prohlubování rodinných vztahů. V tomto čase můžeme odpočívat, věnovat se zábavě nebo oblíbené činnosti a volný čas má také bezpochyby významný vliv na kvalitu našeho života.

Volný čas mládeže a jeho kvalita je téma, které je stále častěji probírané jak mezi rodiči a učiteli, tak i mezi sociology a filozofy. Hlavním důvodem je nalézt cestu ke správnému rozvoji jedince, a co nejvíce snížit rizika špatného trávení volného času, tedy hrozby patologických jevů (drog, alkoholu, cigaret, automatů, apod.).

¹ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et. al. *Člověk - prostředí - výchova*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

„V letech 1990–1993 stoupla v České republice kriminalita dětí trojnásobně, v roce 1995 bylo u nás stíháno 21,6 tisíce dětí a mladistvých a jejich počet se zvyšoval také v dalších letech. V roce 1997 se dopustili plné třetiny všech trestných činů, 8 tisíc jich bylo vyšetřováno, mnozí však pro nízký věk nemohli být souzeni.“²

Jedním z důvodů volby tématu je, že začínám vnímat volný čas jako něco jedinečného a cenného. Ve svém volném čase se snažím věnovat sportu – aktivně hraji florbal, hokej, jezdím na snowboardu a na běžkách. Velkou část volného času věnuji ženě, rodině a našemu psovi. Volný čas vnímám jako prostor pro odpočinek, zábavu a věnování se „vlastním“ činností. I proto jsem se chtěl tedy dozvědět, jak svůj volný čas v dnešní době vnímají studenti střední školy, zda jsou s ním spokojeni a zda ho využívají kvalitně. Důvod volby tématu byl i fakt, že studenti střední školy začínají své jednání více přibližovat svým vrstevníkům a jsou ovlivňovány více médií, vliv rodičů naopak slábne. Zajímalo mě tedy, jaký je skutečný současný stav.

Na začátku si pokládám následující otázky: „Co je to volný čas?“, „Jaká je jeho definice, charakteristika?“, „Mají ho studenti dostatek?“, „Tráví ho kvalitně?“, „Co ovlivňuje formy trávení volného času?“, apod. Každý z nás si pod pojmem volný čas a jeho trávení představuje něco jiného: sport, relaxaci, návštěvu kina, divadla, práci na zahradě, zpěv, skládání básní, hru společenských her a mnoho jiných dalších aktivit. Volný čas bývá sociology chápán jako doba, která zbude člověku po odečtení pracovní doby, času využitého na dopravení se do a ze zaměstnání, času věnovaného domácnosti, rodinným povinnostem a času potřebného pro obstarání vlastních fyziologických potřeb.

Cílem diplomové práce je zmapovat prostřednictvím dotazníkového šetření možnosti, způsoby a postoje studentů střední odborné školy k trávení volného času a zjistit, jaké faktory ho nejvíce ovlivňují. Hlavním cílem práce je analýza postoje a způsobu trávení volného času studentů střední školy. Součástí práce je i vztah studentů k rodičům a ke společnému využití volného času. Dále pak vliv vrstevníků a médií na způsob využití volného času. Dílčí cíle diplomové práce se věnují tématu jako je volný čas a počítač, internet a vrstevníci. Další dílčí otázkou je,

² HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. s. 45. ISBN 80-7178-927-5.

zda při organizování volného času studenti střední školy nenarazí na finanční překážky, a zda volný čas věnují četbě knih.

Dotazníkové šetření v rámci diplomové práce proběhlo ve městě Hradec Králové, na střední odborné škole zaměřené na gastronomické obory. Školu navštěvují studenti spíše ze střední a nižší společenské vrstvy a jejich studijní výsledky lze označit jako průměrné až podprůměrné. Respondenti byli studenti prvního až třetího, respektive čtvrtého ročníku studia. Jednalo se o skupinu studentů maturitního i učňovského studia. Tuto skupinu lze označit jako skupinu rizikovou ve vztahu k patologickým jevům, i z toho důvodu, že rodiče v tomto období často ztrácejí svou výraznou pozici plánovače a organizátora jejich volného času.

Výstupem z práce je poskytnutí souboru námětů ke zlepšení a k rozšíření efektivity trávení volného času studentů střední školy. Výsledky celé práce je možné použít jako námět ke zkvalitnění společného volného času studentů a rodičů. Výsledky šetření lze prezentovat studentům školy, kde průzkum probíhal, a tak navázat se studenty diskuzi, v rámci které zjistí výsledné hodnoty a dostanou prostor se nad tímto tématem zpětně zamyslet a uvědomit si, zda je možné svůj volný čas využívat jinak, lépe. Taktéž lze výsledky předat vedení školy, kde šetření probíhalo a seznámit s průzkumem i rodiče studentů.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Kvalita života

1.1 Vymezení pojmu kvalita života

Pojem kvalita života má úzkou souvislost s životním stylem a s volným časem, s jeho využitím, plánováním a prožitím. Pojem kvalita života se začal objevovat ve 20. letech minulého století ve Spojených státech amerických v souvislosti s ekonomikou a sociální politikou státu. Během 70. let proběhly první výzkumy kvality života pojednávající o stavu společnosti a jejich životních podmínkách. Pojem kvalita života se v dnešní společnosti objevuje často, ať už jde o pojem samotný nebo o atmosféru, chování nebo jednání kolem něj. Avšak vysvětlení pojmu kvalita života není jednoduché. S tímto termínem se setkáváme napříč celou společností a definic kvality života je mnoho. Společným jmenovatelem všech vysvětlení jsou údaje o psychickém, fyzickém a sociálním životě jedince.

O kvalitě života Emerson³ mluví jako o uspokojení osobnostních cílů a potřeb životního stylu, který chce jedinec mít. Z této definice vychází pojetí WHO⁴, která kvalitu života definuje jako jedincovo vnímání jeho postavení v životě, v kulturním, společenském a v hodnotovém systému. Kvalita života zahrnuje fyzické zdraví, psychologický stav, úroveň nezávislosti a sociální vztahy osobnosti.

Meeberg⁵ označuje kvalitu života jako pocit celkové životní spokojenosti, tedy uspokojování přání jedinců, které je dělají šťastnými a spokojenými. Kvalitu života ovlivňuje také zejména místo bydliště a region, ve kterém člověk žije, například Massam⁶ zdůrazňuje, že kvalita života je spojena s místem života jedince a místními podmínkami k uspokojení požadavků osobnosti. Kvalitu života lze pak chápat jako extrémně komplexní a těžko definovatelný pojem.

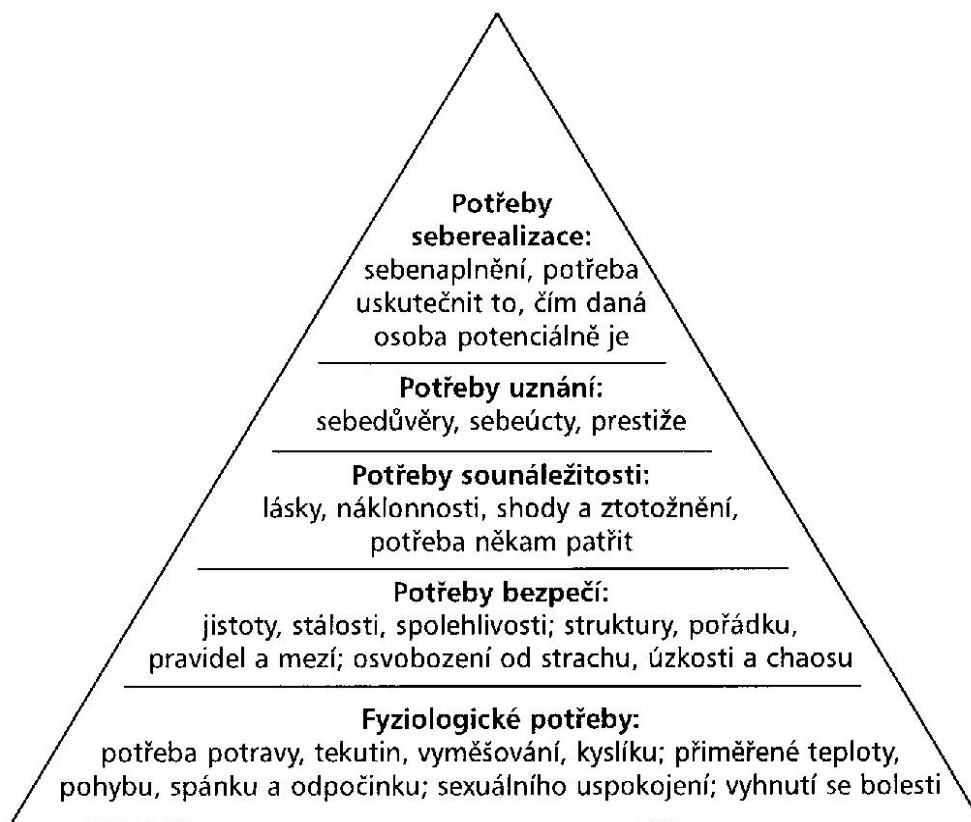
³ FELCE, D, PERRY, J. *Quality of life: Its definition and measurement*. Research in developmental disabilities. 1995, roč. 16, č. 1, s. 51-74. ISSN 08914222.

⁴ The WHOQOL Group. *The World Health Organization Quality of Life Assessment WHOQOL: Position paper from the World Health Organization*. Social science & medicine. 1995, roč. 41, č. 10, s. 1403-1409. ISSN02779536.

⁵ MEEBERG, G., A. *Quality of Life: concept analysis*. Journal of Advanced Nursing. 1993, roč. 18, č. 1, s. 32-38. ISSN 1365-2648.

⁶ MASSAM, B., H. *Quality of life: public planning and private living*. Progress in planning. 2002, roč. 58, č. 3, 141 s.. ISSN 03059006.

Všechny výše uvedené definice zmiňují několik společných podmínek v rámci definic kvality života, zejména uspokojování potřeb a tužeb jedince. Dále lze poznamenat, že definice kvality života vychází z Maslowovy pyramidy potřeb - viz Obrázek 1.

Obrázek 1: Maslowa pyramida potřeb⁷

Podle výše zmíněného lze konstatovat, že na kvalitu života mají vliv: celkové zdraví, práce a kolegové, místo bydlení, rodinné vztahy, sociální život a volný čas. Je třeba zdůraznit význam dobrého zdraví jedince. Křivohlavý⁸ popisuje: „Zdraví je celkový (tělesný, psychický, sociální a duchovní) stav člověka, který mu umožňuje dosahovat optimální kvality života a není překážkou obdobnému snažení druhých lidí. Kvalita života je definována s ohledem na spokojenost daného člověka, s dosahováním cílů určujících směřování jeho života.”

Vzdělání můžeme zařadit jako další nenahraditelnou součást kvality života, v souvislosti s jeho zvyšováním, dochází ke zlepšování životních podmínek. Volný čas je také nedílnou součástí kvalitního života jedince v celé historii lidstva. U studentů pak

⁷ Oficiální internetové stránky [Základní školy Šumperk 8. května 63](http://www.zakladni.skoly.sumperk.cz). [on-line][ze dne 6. 05. 2014]. http://www.hluchak.cz/ssp/obrazky_4/maslow_4.jpg

⁸ KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 2003. s. 40. ISBN 80-7178-774-4.

lze konstatovat, že i volný čas ovlivňuje spokojenost jedincova života, a tím pádem i jeho kvalitu. Termínem kvalita života se zabývá řada oborů, např. i sociální pedagogika. Z pozice sociální pedagogiky můžeme kvalitu života přijmout jako průsečík potřeb společnosti a jedince. Sociální pedagogika se zaměřuje především na děti, mládež a dospělé z rizikových skupin. U vyjmenovaných skupin zjišťuje kvalitu života, která souvisí s organizací volného času.

Závěrem uvádím definici, která přesně vystihuje celý termín kvalita života. „Kvalita života je to, jak jedinec vnímá své postavení ve světě v kontextu kultury a hodnotových systémů, ve kterých žije, a ve vztahu k jeho cílům, očekáváním, životnímu stylu a zájmům.”⁹ V rámci této práce chápeme pojmem kvalita života zejména uspokojení požadavků a přání jedince spojených s trávením volného času. Dále pak kvalitu sociálních vztahů, jak s vrstevníky, tak i s rodiči.

1.2 Dimenze kvality života a kvalita života v adolescenci

Pro objasnění pojmu kvalita života, je nutné si vydefinovat dimenze, které tento termín ovlivňují. Kvalitu života lze vidět ze dvou pohledů. První hledisko kvality života je objektivní, které se zajímá o sociální podmínky života, materiální zabezpečení, zdraví a sociální postavení. V rámci druhého, subjektivního hlediska kvality života se jedná o vlastní výpověď o spokojenosti, která závisí na zájmech, hodnotách, cílech a očekáváním. Světová zdravotnická organizace (WHO) určila čtyři oblasti, určující dimenze lidského života a jeho kvalitu:

- fyzické zdraví a úroveň samostatnosti - fyzická zdatnost, energie a únava, odpočinek, mobilita, bolest, schopnost pracovat,
- psychické zdraví - sebepojetí, negativní a pozitivní pocity, sebehodnocení, myšlení, učení, paměť, koncentrace, víra,
- sociální vztahy - osobní vztahy, sociální podpora, sexuální aktivita,
- prostředí - finanční zdroje, svoboda, bezpečí, dostupnost zdravotnické a sociální péče, fyzikální a domácí prostředí.¹⁰

⁹ MOTLOVÁ, L., DRAGOMIRECKÁ, E. *Schizofrenie a kvalita života*. Psychiatrie, 2003, roč. 7, č. 1., s. 85.

¹⁰ VAĐUROVÁ, H., MÜHLPACHR, P. *Kvalita života*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 143 s. ISBN 80-210-3754-7.

Výše popsané oblasti potvrzují základní potřeby člověka, bez kterých člověk nemusí chápat život jako kvalitní.

V jednotlivých etapách života jedinec termín kvalita života chápe rozdílně. Kvalitu života v každém věku osobnosti ovlivňují zejména: zaměstnání, zdraví, přátelé a uspokojování přání nebo potřeb. Na kvalitu života v období adolescence působí každodenní život a uspokojování základních osobních potřeb. Při porovnání obou pohlaví, se úroveň osobní pohody liší pouze v souvislosti se zdravotními a tělesnými problémy, kdy se dívky cítí hůře než chlapci.¹¹

Celkově lze shrnout, že na kvalitu života působí zejména potřeby člověka a jejich uspokojování. Základní fyziologické potřeby člověka (jíst, pít, spát, odpočinout si, vyhnout se bolesti) by pro kvalitní život člověka měly být splněny bezesbytku. Pro spokojený život je důležitý pocit bezpečí, jistoty a pořádku. Po období dětství tyto pocity platí i pro období dospívání. Adolescent, i přes svoje tendence se od rodičů odpoutat, stále potřebuje místo, kam se může kdykoliv vrátit. Kvalita života adolescentů je spojena se schopností vyrovnávat se s úkoly spojenými s tímto obdobím života. Další faktory, které působí na kvalitu života adolescentů, jsou: rodina, její zázemí, atmosféra, životní styl, kamarádi, blízké okolí a média. Dospívající člověk v rodině nachází zázemí emoční potřeby a pohody. Životní pohoda je také součástí kvality života. Široký výčet potřeb jako potřeba sounáležitosti, shody, ztotožnění, uznání, sebedůvěry a sebenaplnění je pro člověka důležitý ve smyslu tyto potřeby uspokojovat, a tím vést spokojený a kvalitní život. Tyto potřeby lze uspokojovat při trávení volného času. Zásadní je si uvědomit, že volný čas je důležitou součástí kvality života každého člověka. Pro středoškolskou mládež je důležité, aby si svůj volný čas užila. Zvláště podle prožitků a zážitků ve volném čase si adolescenti sami určují, zda jsou spokojeni se svým životním stylem a kvalitou života.

¹¹ MACEK, P. *Adolescence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 207 s. ISBN 80-7178-747-7.

2. Volný čas

2.1 Vymezení volného času

V odborné literatuře se termín volný čas objevuje pravidelně a odborníci jako Pávková a Kraus určili různě obsáhlé definice volného času. Například Pávková¹²: „Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění“. Daná definice jednoduše vystihuje základní představu, co termín volný čas může znamenat.

Více ze široka se na volný čas dívá Kraus a Poláčková¹³: „Volný čas již nepředstavuje jen prostor pro relaxaci a oddech, ale složitý dynamický systém širokého dosahu“. Tato definice otevírá široký prostor proto, co vše si pod volný čas můžeme zařadit. Taktéž nám říká, že volný čas není pouhé odpočívání nebo lenošení.

Podle osobnosti člověka se na životní situace můžeme dívat pozitivně, ale i negativně. Stejným způsobem lze pohlížet na rozdělení dne, a tedy i na volný čas. Němec¹⁴ píše: "Podle negativních definic je volný čas chápán jako zbývající doba, která zůstala po práci či studiu, domácích pracích a uspokojení základních biologických potřeb. Pozitivní definice popisují volný čas jako neohrazený prostor, ve kterém se jedinec může svobodně realizovat.“

Podobně, avšak přesněji a jasněji hovoří charakteristika dle Buriánka¹⁵: "Chápeme ho jako čas, který člověku zbude po splnění všech víceméně nutných povinností, k nimž patří zaměstnání a doprava do a z něj, domácí práce, hygiena. Volný čas pojmáme jako prostor, o jehož využití a náplni rozhoduje svobodně sám jedinec."

Každá z uvedených definic je jiná, ale základní myšlenku o tom, co je to volný čas, mají stejnou. Volný čas můžeme považovat za prostor pro naše přání, potřeby, svobodné rozhodování a jednání. Pokud tedy uspokojujeme vlastní potřeby a cítíme se spokojeni, můžeme označit svůj život za kvalitní.

¹² PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 13. ISBN 80-7178-711-6.

¹³ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et. al. *Člověk - prostředí - výchova*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001. s. 164. ISBN 80-7315-004-2.

¹⁴ NĚMEC, J. *Od prožívání k požitkářství*. 1. vyd. Brno: Paido, 2002. s. 87. ISBN 80-7315-006-9.

¹⁵ BURIÁNEK, J. *Sociologie*. 2. vyd. Praha: Fortuna, 2001. s. 97. ISBN 80-7168-7545.

Pro lepší představu o tom, co můžeme považovat za volný čas, uvádím, hlavní znaky volného času podle Švigové¹⁶:

- Výběr činností, kterými člověk svůj volný čas naplní, je svobodný.
- Činnosti jsou v jeho průběhu prováděny pouze pro samotné potěšení z nich. Požitek a blaho jimi způsobené jsou jejich jedinými účely.
- Volný čas umožňuje vyjádření individuality jedince. Tím, jak své volno tráví, vyjadřuje člověk sebe.
- Jednou z charakteristik je i různorodost aktivit naplňující volný čas. Člověk pestrost potřebuje zejména proto, aby vyhověl svým různým potřebám.
- Volný čas slouží, respektive může sloužit, k rozvoji lidských schopností a vědomostí. Prostor pro rozkvět přirozené touhy po vzdělání a objevování.

Volný čas je tedy mimopracovní doba, osvobozená od času stráveného dojížděním do a z místa vykonávané práce, do které nepatří ani osobní biologické potřeby (jíst, pít, osobní hygiena, spánek) a povinnosti rodinné (vaření, úklid, nákup, péče o děti a zvířata, návštěva příbuzných).

Důležitou okolností volného času je jeho vznik, a proto je třeba si podmínky vzniku volného času vymezit dle Dumazediera:

- Činnosti ve společnosti se již neřídí povinnostmi uloženými komunitou. Člověk má právo si zvolit zaměstnání – práci, stejně jako způsob trávení volného času. Nesmíme však opomenout sociální determinismus, který tuto volbu zřejmě ovlivňuje.
- Pro moderní společnost platí, že je profesionální práce ovlivněna vůlí člověka, nikoliv podle přírody. Volný čas je tedy snadno od práce oddělitelný.

Volný čas můžeme zjednodušeně chápat jako opak nutné práce a povinností. Měla by to být doba, kdy si sami svobodně můžeme vybrat prováděné činnosti.

¹⁶ ŠVIGOVÁ, M. *Volný čas a my*. 1. vyd. Praha: Svobodné slovo, 1967. 155 s. Č. 32-013-67.

Může zahrnovat množství různorodých aktivit, např.:

- rekreaci,
- zábavu,
- zájmovou činnost,
- vzdělávání,
- odpočinek.

Základní charakteristikou volného času a jeho trávení by měla být dobrovolnost. Bohužel v dnešní době se na protipólu volného času objevuje výraz workoholismus. Workoholismus neboli „závislost na práci“ je typická pro mladé městské muže s vyšším vzděláním, kteří mohou do práce utíkat z nepříjemné rodinné atmosféry nebo si práci vynahrazují méně spokojený soukromý život. Tlak na zaměstnanost je vysoký a i s tím souvisí, že řada lidí je v práci nespokojených. Hodně lidí si vybírá zaměstnání tak, aby měli dostatek volného času. Ve vyspělých státech je práce na zkrácený úvazek považována za výhodu poskytovanou nejenom ženám s malými dětmi. Bohužel se tato praxe zatím v České republice zcela neuchytila.

Pro vypracování diplomové práce a dotazníku pro respondenty, studenty střední odborné školy, jsem si určil, že volný čas bude vše mimo školní docházku a základních domácích povinností. Do volného času tedy zahrnuji např.: zájmy, kroužky, sledování televize, čas strávený na počítači, četbu knih nebo odborných časopisů, další vzdělávání, sport, nicnedělání, setkávání se s kamarády, apod.

2.2 Funkce volného času

Organizování volného času a jeho trávení vede ke spokojenosti jedince, a tak tedy ke kvalitnímu životu. Ona spokojenost není docílena pouze prožitím volného času, ale i jeho funkcí. Funkcemi volného času se zabývá řada českých odborníků, například Pávková nebo Švigová. Členění funkcí volného času bývá různě podrobné a bývá vymezeno z různých úhlů pohledu.

Vcelku velmi podrobné členění základních osmi potřeb, ze kterých vyplývá osm funkcí volného času, stanovil německý pedagog H. Opaschowski:

- potřeba zastavení se, nabrání nových sil, zdraví – **funkce rekreace** – vyspat se, odpočinout si, načerpat nové síly, uspokojit sexuální potřeby,

- potřeba pohody a klidu – **funkce kontemplace** – umět věnovat se sám sobě, uvolnit se, porozumět sobě samému,
- potřeba kontaktů a sdružování – **funkce komunikace** – nebýt sám, empatie, láska, vztahy,
- potřeba angažovanosti – **funkce participace** – realizace cílů, spoluúčast,
- potřeba kreativního rozvoje, účast na kulturním životě – **funkce akulturace** – růst osobních schopností, fantazie,
- potřeba učení a poznání – **funkce edukace** – poznávání a učení se nového, touha po zážitku,
- potřeba společnosti – **funkce integrace** – potřeba podpory, skupinové atmosféry,
- potřeba rozptýlení, potěšení – **funkce kompenzace** – užívání si života, bezstarostné prožívání času, odbourávání problémů a zklamání.

Osm funkcí Opaschowskiho je rozsáhlé členění, ale oproti tomu existují dělení výrazně jednodušší, která možná jasněji vypovídají o tom, co nám volný čas může přinést. Nejčastěji bývá funkce volného času spojována s třemi činnostmi, které jsou běžnou součástí každodenního života. Například Švigová¹⁷ volný čas popisuje jako prostor pro odpočinek, rozvoj lidské osobnosti a zábavu. Všechny tři funkce spolu souvisí, navzájem se překrývají a existují ve střídavé míře u každého člověka. Neměli bychom upřednostňovat pouze jednostranné využití volného času.

Další oficiální vzdělávací dokument Bílá kniha¹⁸ uvádí jiné, následující základní funkce volného času:

- výchovná,
- vzdělávací,
- kulturní,
- zdravotní (regenerační a relaxační),
- sociální a preventivní.

¹⁷ ŠVIGOVÁ, M. *Volný čas a my*. 1. vyd. Praha: Svobodné slovo, 1967. 155 s. Č. 32-013-67.

¹⁸ Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: *Bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8.

Poněkud z jiného pohledu vidí volný čas a jeho funkce Pávková¹⁹, která rozlišuje tři hlavní funkce volného času, které zní následovně:

- regenerace sil,
- kompenzace jednostranné práce,
- vlastní orientace v životě (volný čas jako prostor k hledání a nalézání smyslu života).

Zvláště na třetí funkci je potřeba upozornit, a to nejenom proto, že se v předešlém dělení neobjevila, ale zejména proto, že dnešní doba nabízí různé možnosti, jak život prožít. Volný čas by nám tedy měl napomoci k orientaci v sobě samotných, k nalezení své cesty životem, který prožijeme ve své spokojenosti a kvalitě.

Všechny funkce jsou pro dospívajícího velmi důležité, avšak ze všech výše zmíněných funkcí volného času, vydefinuji funkce, které jsou nejzásadnější pro středoškolskou mládež z pohledu školní přípravy na budoucí povolání nebo studium a z pohledu povinností spojených s domácností.

Z výše uvedeného bych tedy mezi nejdůležitější funkce volného času zařadil:

- **funkce rekreace** (regenerace a relaxace těla i ducha) - načerpání nových sil,
- **funkce kompenzace** - užívání si života,
- **funkce edukace** – poznávání nového,
- **funkce komunikace** – poznávání vztahů, bontonu.

Faktory ovlivňující způsob trávení volného času

Způsob trávení volného času není pouze o tom, co bychom rádi dělali, ale často také o podmínkách, tedy faktorech, které ho ovlivňují. Faktory můžeme rozdělit do dvou základních kategorií: vnější a vnitřní. Nelze určit, které faktory jsou v našem vztahu k volnému času výraznější či dominantnější. V některých situacích převažuje vliv faktorů vnitřních a v jiných vliv faktorů vnějších.

¹⁹ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

Výchozí členění faktorů vychází od Pávkové²⁰, která mezi vnitřní faktory řadí:

- pohlaví (muž x žena),
- věk,
- zdravotní stav a fyzická kondice,
- psychická kondice,
- vzdělání,
- profese.

Z daných vnitřních faktorů můžeme určit, že některé jsou neovlivnitelné a některé naopak každý z nás určitou měrou ovlivnit může. Faktory pohlaví a věk ovlivnit nelze a je jisté, že obě proměnné budou hrát významnou roli při otázce způsobu trávení volného času. Muži a ženy, mladší a starší generace, bezesporu dávají přednost něčemu jinému. Na ostatních vnitřních faktorech můžeme pracovat a vše vylepšovat – zdraví, vzdělání i profesi. Pokud tyto faktory budou na velmi dobré úrovni, je pravděpodobné, že i trávení volného času a kvalita života s tím spojená bude na lepší úrovni.

Do skupiny vnějších faktorů Pávková²¹ řadí:

- rodinu – vztahy, materiální podmínky, zvyky, výchovu,
- geografické faktory – populaci, tradice, zvyky, polohu,
- vrstevnické skupiny,
- média,
- roční období,
- školu,
- zařízení pro volný čas,
- pracovní den x volný den,
- materiální zajištění dítěte (ekonomickou situaci rodiny).

Výčet vnějších faktorů je obsáhlejší než výčet faktorů vnitřních, což je způsobeno tím, že život jedince je pestrý a jeho okolí, které ho ovlivňuje, je široké. Nachází se zde tedy více oněch faktorů, které na člověka působí. V dalších kapitolách diplomové práce se faktorům – rodina, škola, zařízení pro volný čas, vrstevníci a média věnuji více.

²⁰ PÁVKOVÁ, J. et. al. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. 232 s. ISBN 80-7178-295-5.

²¹ PÁVKOVÁ, J. et. al. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. 232 s. ISBN 80-7178-295-5.

Důležitou úlohu ve volbě trávení volného času hrají geografické faktory, tedy místo, kde jedinec žije a co mu toto místo nabízí, jaké má dané místo tradice (kulturní a společenské), jaké je věkové rozložení obyvatel, zda k sobě má jedinec k trávení volného času věkově podobné osoby a v neposlední řadě, jaké jsou v místě bydliště přírodní podmínky. Rozdílné trávení volného času bude například na horách x v nížinách, ve městě x v obci, apod.

Plánování volného času velmi často ovlivňuje počasí a s ním spojené roční období. Je nezpochybnitelné, že si představíme rozdílné možnosti trávení volného času v létě, na podzim, v zimě a na jaře. Příkladem může být léto, kdy většinou trávíme čas u vody, na výletech, na zahradních grilovacích akcích a celkově se snažíme si života více užívat. V období podzimu je českou specialitou houbaření, dále pak rybolov, honitba nebo příprava domu a zahrady na přicházející chladnější období. Zima nám dává prostor k trávení volného času více uvnitř našich domovů, tedy k sledování filmů, televize, k četbě knih, apod. S příchodem jara pak možnosti trávení volného času začínají být opět pestřejší a řada z nás využívá prvních teplejších dnů ke sportování venku, zahrádkaření nebo turistice a cykloturistice.

Tak jako roční období, tak i druh dne v týdnu nám nabízí jiný prostor a možnosti k využívání volného času. Ve všedních dnech, tedy ve většině případů pracovních dnů, mají studenti, rodiče a dospělí volného času méně než o volných dnech. Kromě víkendů do volných dnů zahrnujeme státní svátky, dovolené či prázdniny. V těchto obdobích máme větší prostor plánovat a realizovat širší a časově náročnější varianty trávení volného času. Například výlety, kempování, vodáctví nebo účast na kurzech a zájezdech.

Volný čas lze plánovat a trávit s nižšími finančními obnosy, tedy s menšími finančními náklady, ale je to složitější a těchto aktivit více a více ubývá. Takřka k většině výše zmíněných činností a k mnoha dalším jsou potřeba peníze. Každá rodina je na jiné ekonomické úrovni a tomu přizpůsobuje i způsob trávení volného času, a to jak společného, tak i jednotlivých členů rodiny. Nákladnost jedné aktivity může být různá, záleží například, na jaké úrovni rodiče chtějí, aby jejich potomek provozoval určitý sport, zda rekreačně nebo profesionálně. S tím je spojené materiální zabezpečení, výbava, trenér, finanční příspěvky klubům nebo i soustředění.

Kraus²² k tomuto problému poznamenává, že pro některé rodiny se ekonomická situace stává velmi složitou a výdaje spojené s volným časem patří mezi první škrty v rodinném rozpočtu. V určitých vývojových stádiích dítěte bude více dominovat vnitřní a jindy vnější faktor. V tuto chvíli je zde prostor pro rodiče, školu, oddíl nebo trenéra, aby mladému člověku pomohli v usměrnění, a k co nejlepšímu rozhodnutí.

2.3 Volný čas studentů střední školy

Volný čas, jeho množství a způsob trávení se u studentů vyvíjí spolu s vývojem a změnou společnosti. Se vzrůstajícími požadavky zaměstnavatelů a s tím související zaneprázdněnosti rodičů, se výchova, a tedy i pojetí volného času a zodpovědnost z části přesouvá na jiné osoby (sourozence, chůvy, prarodiče, trenéry, učitelé) nebo instituce (školní družiny, domy dětí a mládeže, kroužky, sportovní kluby, apod.). Organizování volného času dospívajících vede k rozvoji jejich dovedností, schopností a pozitivních návyků.

Volný čas studenta je zásadně ovlivněn školní docházkou. Nejedná se pouze o domácí přípravu na vyučování, ale ze svého volného času si studenti ukrájí díky dojíždění do a ze školy nebo při vykonávání odborné praxe na střední škole. Domácí přípravu do školy, její délku a míru si může každý student nastavit sám, nicméně u menších dětí, a v případech kdy je to nutné, musí školní přípravu řídit rodiče.

V dnešní době se rodiče snaží ovlivňovat volnočasové aktivity vlastních potomků, čímž snižují rizika spojená s patologickými jevy, které souvisí s potulováním se na ulicích, veřejných prostorech nebo v pohostinstvích. U středoškolské mládeže bohužel vliv rodičů slábne. Mladý člověk více preferuje vliv kamarádů, a jeho činy jsou pod vlivem různých medií. Druh vykonávaných činností ve volném čase je kromě zmíněných okolností ještě ovlivněn pohlavím a věkem jedince. U chlapců převažuje sportovní činnost, rybaření nebo technické zájmy. Děvčata se zajímají o tanec, zpěv, společenské hry, apod. U obou pohlaví můžeme zmínit práci a zábavu na počítači. Sak²³ uvádí, že období dospívání je specifické svou širokou škálou zájmových aktivit a činností oproti dalším životním etapám.

²² KRAUS, B., et. al. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido, 2006. 156 s. ISBN 80-7315-125-1.

²³ SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000. 291 s. ISBN 80-7229-042-8.

Činnosti vykonávané ve volném čase prospívají mladému člověku v jeho vývoji a v dospívání. Jedinec se učí hospodařit s časem, získává smysl pro odpovědnost, představitost, učí se přijímat výhry a prohry a získává nové životní zkušenosti. Zároveň se při volném čase člověk uvolní a odpočine si od běžných starostí. Pohyb vede k odbourávání stresu, návštěva kulturních akcí ke schopnosti společenského chování a při setkávání s lidmi se rozvíjí mezilidská komunikace.

Pro lepší přehlednost uvádím výčet, co vhodné a kvalitní pojetí volného času může jedinci přinést:

- schopnost zacházení s časem,
- rozvíjení jedince (talent, nadání),
- uvolnění a odpočinek od výuky,
- zdravý životní styl,
- snížení rizik patologických jevů,
- společenský rozhled (divadlo, kino, výstavy, koncerty, mše, apod.),
- trénování trpělivosti, praktičnosti,
- získávání vlastní hodnotové orientace, zodpovědnosti,
- poznávání pocitu výhry a prohry, smyslu pro fair play,
- rozvíjení myšlení a představitosti,
- schopnost navazování kontaktů s neznámými lidmi, vytváření vztahů,
- rozvíjení komunikačních schopností,
- získávání životních zkušeností.

Ať se bude jednat o dívky nebo o chlapce je zřejmé, že aktivní a kvalitní využívání volného času přináší mladému člověku mnoho zážitků, prožitků a zkušeností. Adolescent si osvojuje nové schopnosti, dovednosti a kompetence. Zjednodušeně lze říci, že způsob trávení volného času se významnou měrou podílí na dospívání mladého člověka.

V letech 2001 až 2003 proběhl výzkum trávení volného času středoškolskou mládeží v České republice²⁴. Výsledky například představují zvýšení množství času stráveného s kamarády a vrstevníky, návštěvou diskoték a hostinských podniků. Dále jsou

²⁴ KRAUS, B., et. al. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido, 2006. 156 s. ISBN 80-7315-125-1.

označeny dvě volnočasové aktivity, které jsou součástí každodenního režimu, jedná se o sledování televize a poslech hudby.

Konkrétní číselné hodnoty výzkumu udávají, že u televize tráví mládež 11,5 hodiny týdně, nejvíce pak v neděli (2,3 hodiny). Co se týká sportovních aktivit, včetně turistiky a výletů, výsledky z roku 2003 hovoří o tom, že tendence času stráveného těmito činnostmi je klesající a činí 5,46 hodiny týdně oproti 8,23 hodiny týdně z roku 2001. Výzkum také přináší informaci o razantním nárůstu času, který mládež stráví u počítače, na internetu nebo s mobilním telefonem. Mládež taktéž trpí takzvanou nudou, pocitem kdy neví, co chtějí dělat nebo co by měli dělat, popřípadě, že nechtějí dělat nic. V roce 2003 nudou strávila mládež až 5,5 hodiny týdně. Další zajímavé číslo nabízí čas, kdy dospívající pomáhá rodičům, tzn. čas strávený domácími pracemi. Dle výzkumu Žumárové²⁵ touto aktivitou tráví mládež 3,99 hodin týdně. Autoři výzkumu se na závěr shodují i s jinými výzkumy na nárůstu volného času mládeže.

Specifika způsobu trávení volného času mládeže

Z pohledu vypracování diplomové práce je třeba si specifikovat možnosti trávení volného času. Níže uvedená hlediska se při dělení opírají o převažující činnosti. Mladý člověk má v dnešní době opravdu velmi široký výběr.

Volnočasové aktivity můžeme rozdělit podle několika hledisek:

- kulturně orientované (návštěva divadla, kina, koncertů, čtení knih, zpěv),
- extrovertní (návštěva kaváren a restaurací, schůzky s partnerem, diskotéky),
- manuální (chov zvířat, práce v dílně),
- introvertní - konzumní (hudba, nudění se, televize),
- sportovně zaměřené (aktivní a pasivní sport, domácí práce).²⁶

Hofbauer²⁷ uvádí, že způsob a kvalita trávení volného času se na mladém člověku projeví jak pozitivně, tak i negativně. Musíme si tedy uvědomit, že mládež by měla volný čas trávit plnohodnotně a své návyky přenášet dál do svých budoucích rodin a poté na své děti.

²⁵ KRAUS, B., et. al. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido, 2006. 156 s. ISBN 80-7315-125-1.

²⁶ SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000. 291 s. ISBN 80-7229-042-8.

²⁷ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 173 s. ISBN 80-7178-927-5.

Mladým lidem by se tedy měli vytvářet nabídky pro kvalitní trávení volného času. Zásadní pak může být podpora a dohled rodičů nad způsobem využití volného času.

Dumazedier rozděluje činnosti ve volném čase do pěti kategorií dle převažujících rysů:

- manuální – práce na zahradě, v dílně, kutilství,
- fyzické - sportovní, cestování,
- intelektuální – sebevzdělávání, četba, účast na kurzech, přednáškách,
- estetické – umělecká tvorba,
- sociální – čas ve společnosti.

Na vytváření životního stylu má podíl prostředí, zdraví a genetická dispozice. Dospívající jedinec životní styl z části přebírá od svých rodičů, ale velkou měrou je ovlivňován vrstevníky a médii. Adolescentův životní styl je také poznamenán přáními a potřebami. Kraus²⁸ zdůrazňuje, že životní styl je spjat s charakterem společnosti a se stupněm vyspělosti její kultury. Dále upozorňuje, že kromě ekonomických a politických poměrů ve společnosti působí na styl života celková vědecká a technická úroveň. Významný vliv má globalizace, která mění způsob života, ve smyslu působení na tradice a jejich proměnu.

Volný čas adolescent chápe jako čas, který mu zůstane potom, co si splní svojí základní denní povinnost, tedy školní výuku. Povinnosti spojené s domácností, popřípadě zájmovou činností, někteří dospívající vnímají tak, že jim ukrajují prostor z volného času. Každý z nás pak máme do určité míry vlastní volbu, jak si volný čas naplánujeme, kolik času věnujeme komu a čemu.

Říčan²⁹ o volném čase píše, že mladý člověk na tom s časem moc „dobře“ není. Takzvaně ho musí mnoho prokecat v malých skupinkách nebo ve dvojicích. Z pohledu svojí pracovní pozice s tímto názorem souhlasím v celém rozsahu. Podotýkám, že dané hovory probíhají všude a s dnešní technikou téměř neustále. Při těchto rozhovorech získává mládež zkušenosti všeho druhu, naslouchá, konverzuje a vtipkuje.

Jakým způsobem mládež tráví vlastní volný čas je z části odrazem jejího životního stylu a kvality života. Celkový životní styl a trávení volného času se v průběhu vývoje

²⁸ KRAUS, B., et. al. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido, 2006. 156 s. ISBN 80-7315-125-1.

²⁹ ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004. 392 s. ISBN 80-7178-829-5.

studenta mění. V období dospívání mohou být tyto změny časté a bouřlivé. Dané proměny vycházejí z faktu, co je v určitý okamžik pro jedince důležité, jaké má potřeby a přání. U mladých lidí hraje zásadní roli v trávení a plánování volného času kromě pohlaví a bydliště, i typ studia a vrstevníci.

V dnešní době adolescenti velmi často upřednostňují intenzivní zážitky. Díky široké nabídce těchto aktivit má mladý člověk široký výběr. Převažují adrenalinové sporty, graffiti, nové zábavné atrakce, poslech nebo tvorba „originální“ hudby, piercing, tetování, u chlapců také radikální fanouškovství - hooligans. Všechny tyto výrazné prožitky můžeme považovat za určitý způsob dospívání, hledání se, vytváření si vlastního já a začleňování se do společnosti. Kraus³⁰ dodává „způsob využívání volného času je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu a velmi úzce souvisí se způsobem života jedince. Životní styl reflektuje hodnotovou orientaci člověka, která se utváří na základě aktivit jedince a vlivem životních podmínek.“

3. Charakteristika středoškolské mládeže

3.1 Adolescence

Adolescentní období života člověka začíná pohlavní zralostí, vytvářením si vlastních hodnot, prvních partnerských vztahů a nejčastěji končí nástupem do prvního zaměstnání. Je to období od 15 do 20 let jedince, tedy mezi pubescencí a dospělostí. V tomto období se u jedince vytvářejí sociální a společenské hodnoty a zároveň je s tímto obdobím spojeno ukončení středoškolského vzdělání a možnost získání řidičského oprávnění. Typická pro dané období je negace jednání ostatních, nesnadné přijímání kritiky, kompromisů a velmi radikální řešení situací. Buriánek³¹ definuje mládež: "Mládež bývá definována jako věková skupina, která je vymezena jakýmsi překlenovacím obdobím mezi dětstvím a dospělostí, v němž je završen fyzický, ale především psychosociální vývoj včetně profesní přípravy."

³⁰ KRAUS, B., et. al. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido, 2006. s. 49. ISBN 80-7315-125-1.

³¹ BURIÁNEK, J. *Sociologie*. 2. vyd. Praha: Fortuna, 2001. s. 106. ISBN 80-7168-7545.

V období adolescence dochází k mnoha změnám. Vágnerová³² popisuje změny v psychosociální oblasti v období adolescence:

- završuje se rozvoj identity dospívajícího,
- ukotvují se vztahy k jiným lidem,
- emoční jistotu obvykle představuje stabilní přítel, který má podobné hodnoty a zájmy,
- adolescent je postupně stále více akceptován jako dospělý - vyžaduje se chování, které dospělosti odpovídá,
- adolescenti zaujímají vlastní hodnoty a normy, často radikální postoje,
- starší adolescent začíná být více závislý na vztazích s vrstevníky,
- období typické bouřlivými a zásadními změnami v jeho hierarchii hodnot, norem a postojů k ostatním lidem a k celé společnosti,
- adolescent se začíná rozhodovat sám v souladu s vlastními morálními principy, typické určitou revoltou a snahou být jiný,
- někteří adolescenti neuznávají autority a je jim bližší vrstevnická skupina, jakou může být například parta.

Další výrazné změny jsou ve fyziologické oblasti. V adolescenci se dokončuje tělesný růst a dosahuje se plné reprodukční zralosti. V obličeji se ztrácí dětský výraz. Svaly začínají růst do objemu a začínají se objevovat „zuby moudrosti“. Chlapcům začínají růst vousy a hlas se položí do hloubky. Adolescent se mnohem více potí nežli dítě.

Sebevědomí dospívajících je velmi křehké a ovlivnitelné především hodnocením vrstevníků. Jejich názor „je pro dospívajícího velmi důležitý a často kvůli mínění ostatních riskuje i konflikty s rodiči či učiteli. Zvláště tam, kde v rodině chybí solidní citové zázemí, podléhá pubescent vrstevníkům až nebezpečně.“³³

V období adolescence probíhají u jedince změny, které ovlivňují jeho každodenní život ve společnosti. Adolescent se často dostává a identifikuje se s novými společenskými rolemi. V průběhu tohoto období získává a rozšiřuje svoje kompetence a stále více se přibližuje do role dospělého člověka. Zároveň adolescent prožívá pocity nejistoty, experimentování, ale upevňuje si také své názory a postoje. Významnou roli při utváření

³² VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. Vydání, Praha: Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0.

³³ ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004. s. 184. ISBN 80-7178-829-5.

osobnosti hraje vlastní sebehodnocení a vnímání vlastního já. Vše se odráží ve vnímání okolního světa, v utváření společenských vztahů a ve změně postavení jedince ve společnosti. Kromě vztahů společenských, dochází k navazování vztahů partnerských, s čímž souvisí i první sexuální zážitky. S postupem času dochází ke stabilitě povahových vlastností.³⁴ Dále Langmeier³⁵ výstižně poznamenává "Mladistvý pozoruje změny na svém těle i změny v přístupu dospělých k němu a reaguje na to touhou po dospělejším postavení, ale i nejistotou, např. úzkostí."

Mladí lidé se často a velmi výrazně odlišují vzhledově. Potrpí si na vyhraněnosti v oblékání, ale i v účesech a na celkové úpravě zevnějšku. Snaží se tak zdůraznit příslušnost ke své vrstevnické skupině. V tomto období probíhají změny projevující se myšlením, které je více sebereflektující, ačkoliv adolescenti jsou velmi kritičtí vůči druhým osobám. Výraznou změnou oproti pubertálnímu období je daleko větší ochota a schopnost komunikace, diskuze s dospělými s používáním logických argumentů. Nabyté zkušenosti, zážitky a prožitky nabývají na významu a dále mladého člověka formují. Lze pozorovat vysoké mravní cítění a konfrontaci každodenní reality se sny a ideály adolescenta.³⁶ Středoškolská mládež je také skupina, u které se často objevuje strmý nárůst sociálně patologických jevů (kouření, konzumace alkoholu, užívání drog) a taktéž nárůst agresivity a násilí.

Zvládnutí období dospívání je velmi náročné. Labáth³⁷ ve své knize charakterizuje několik úkolů, kterých by měl mladý člověk ideálně na konci adolescentního období dosáhnout:

- rozvinout citovou, postojovou a hodnotovou nezávislost, emancipovat se od rodiny a vytvořit si nový vztah k autoritám,
- rozvíjet nové interpersonální vztahy (především s vrstevníky) a orientovat se v nich,
- vyrovnat se se silnou eroticko-sexuální potřebou,
- rozvinout své životní cíle a pocit vlastní identity,

³⁴ LANGMAIER, J., KREJČÍŘOVÁ D. *Vývojová psychologie*. 3.vyd. Praha: Grada, 1998. 344 s. ISBN 80-7169-195-X.

³⁵ LANGMAIER, J., KREJČÍŘOVÁ D. *Vývojová psychologie*. 3.vyd. Praha: Grada, 1998. s. 138 ISBN 80-7169-195-X.

³⁶ MACEK, P. *Adolescence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 207 s. ISBN 80-7178-747-7.

³⁷ LABÁTH, V. *Riziková mládež: možnosti potenciálních změn*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. 157 s. ISBN 80-8585-066-4.

- připravit se na převzetí plné odpovědnosti za svůj život.

Období dospívání je pro mladého člověka jedinečné a často nezapomenutelné období. Se svými zvraty, prožitky a zážitky určitě patří k pestré životní fázi každého jedince, a to i ve smyslu trávení volného času.

3.2 Vztah adolescentů s rodiči

Rodiče hrají významnou roli v organizování volného času vlastních dětí, ale právě v období adolescence část této role přebírají vrstevníci, média, apod. Organizování, plánování a celkové trávení volného času můžeme z části přijmout jako paralelu vztahu dětí a adolescentů s jejich rodiči. Adolescenti se svou hodnotovou orientací daleko více podobají vlastním rodičům než svým vrstevníkům nebo kamarádům.

Lze tvrdit, že čím více je vztah mezi rodiči a dospívajícím silnější, tím více se budou návyky, společenské normy, postoje, vztah k ostatním ve společnosti a vztah k volnému času podobat. Nesmíme však opomenout, že adolescent je v tomto období bouřlivá osobnost a snaží se prosazovat vlastní postoje, názory a jednání, a to jak vůči rodičům, tak i k vrstevníkům. Sebeprosazení vede ke kladnému sebehodnocení. Vztah rodičů a adolescentů vychází z předchozích vývojových období, kdy se v rodině ony vztahy vytvářely od útlého věku dítěte.

Bohužel v tomto období mohou nastat okamžiky, kdy mladý člověk může lásku k rodičům obrátit v nesnášenlivost až nenávist a úctu k vlastní rodině v pohrdání. Do jisté míry dospívající těmto svým prudkým reakcím nerozumí. Vztah mezi rodiči a adolescentem ovlivňují chvíle, kdy mladý člověk fantazíruje, sní o své budoucnosti a nedostává pak svým závazkům ve škole a v domácnosti. Další zásadní vliv na onen vztah může mít fyzické odloučení obou stran způsobené tím, že adolescent odchází studovat do vzdálenějšího místa od svého bydliště a musí využívat služby internátního domova. Může se stát, že po odchodu na internát se již zpět nikdy do své orientační rodiny na stálo nevrátí, jelikož se v daném místě při studiích usadí pracovně nebo si zde najde partnera. Obecně lze říci, že odtržení od rodičů nastává kolem 20. roku života, i když dnešní trend ukazuje změnu ve smyslu zvýšení této hranice.

Pro celou rodinu a její všechny členy je velmi důležitá atmosféra v rodině, styl komunikace mezi rodiči a jejich dětmi, množství a kvalita společně stráveného

času. Dospívající člověk prožívá pozitivní pocity, když může před rodiči prezentovat své postoje a názory a rodiče ho poslouchají. Dochází tak v rodinných vztazích ke zrovnoprávnění. Díky tomuto aktu adolescent nachází vlastní identitu a vztah s rodiči nabývá na důležitosti. Mladý člověk totiž vnímá rodiče ve svém životě jako velmi podstatné osoby, které ho ovlivňují. Vztah dále posilují situace krizové a situace, kdy se musí jedinec významně rozhodnout, protože to jsou právě rodiče, u kterých mladý člověk v těchto situacích většinou skončí a očekává od nich pomoc a radu. Macek³⁸ zastává názor, že v počátcích dospívání nejde o úplnou nezávislost na rodičích, ale o jejich zájem, respekt, partnerství a emoční podporu.

Kvalita vztahu rodiče – adolescent souvisí také s ekonomickými, sociálními a kulturními faktory. Dále pak záleží na výchovném stylu rodičů, prarodičů, dalších členů širší rodiny, ale i učitelů, trenérů a jiných významných osob v tomto období. Nejdůležitějším úkolem období dospívání je osamostatnění se od rodiny. „Čím hlubší, jistější, méně konfliktní jsou vztahy, které dítě k rodičům navázalo, tím snáze probíhá i celý proces emancipace nutný pro osobní zrání.“³⁹

Závěrem lze shrnout, že vztahy dospívajících se utvářejí k rodičům kontinuálně, a že životní hodnoty se více přibližují hodnotám vlastních rodičů, nežli hodnotám vrstevníků. Vztahy mezi rodinnými příslušníky ovlivňují i podobu vrstevnických vztahů a skupin. Říčan⁴⁰ píše, že „pubescence sice znamená další krok k samostatnosti, ale přesto jsou vztahy k rodičům, a to nejen existenční závislost, nýbrž i citové vazby, stále ještě na prvním místě.“

Rodina a její funkce

Rodinu definujeme jako malou primární sociální skupinu, která je svými citovými vztahy těžko nahraditelná. Rodina oplývá zásadními zdroji vlivů formující dítě a její působení je základem pro vstup jedince do společnosti. Dochází zde k prvním kontaktům studentů s výchovou a vzděláváním, morálkou, vztahy a způsobem trávení volného času. Rodina stojí na počátku rozvoje osobnosti a determinuje člověka pro zbytek života. Její funkce jsou tak nenahraditelné.

³⁸ MACEK, P. *Adolescence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 207 s. ISBN 80-7178-747-7.

³⁹ LANGMAIER, J., KREJČÍROVÁ D. *Vývojová psychologie*. 3.vyd. Praha: Grada, 1998. s. 149. ISBN 80-7169-195-X.

⁴⁰ ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004. s. 181 ISBN 80-7178-829-5.

Velká část autorů uvádí tyto **základní funkce rodiny**:

- **biologicko-reprodukční**, která je důležitá k zajištění rodu a obměny populace,
- **socializačně-výchovná** - připravuje dítě na život prostřednictvím socializace v rámci rodinné výchovy,
- **emocionální** - rodina má být vřelé a bezpečné místo,
- **ekonomicko-zabezpečovací** - materiálně zabezpečení dítěte je povinností rodiny.

Rodina má zásadní vliv na dítě. Její působení lze charakterizovat jako záměrné nebo nezáměrné, taktéž neuvědomělé. Důležité je si uvědomit, že jedincova osobnost je ovlivňována každodenním chováním rodičů a ostatních členů rodiny.

Nezáměrné působení může mít silnější výchovný vliv. Pro děti jsou rodiče prvními vzory. Rodina je první prostředí, které nejvíce ovlivňuje jedince. Nemůže si vybrat, do které rodiny se narodí, přejímá prezentaci jejích základních sociálních rolí, modely mezilidských vztahů a přenáší je dál do svého života. Přejímá také od rodičů základy využívání svého volného času, uvědomování si jeho hodnoty a prožitků s ním spojenými.⁴¹

Fungující rodina je dobrý základ pro vývoj dítěte, ale není zárukou správné výchovy. Nedostatek času rodičů na vlastní potomky nebo vytvářený tlak na úspěšnost jedince jsou v dnešní době častými jevy, které mohou špatně působit na dítě a dospívajícího člověka. I vztah k volnému času získávají studenti díky rodičům. Způsob trávení volného času vytváří životní styl rodiny, který si v budoucím životě jedinec přenáší do vlastní prokreační rodiny.

V současné době přibývá rodičů, kteří z pracovních důvodů nemají čas nebo nejsou ochotni trávit svůj volný čas s dětmi. Lze říci, že někteří rodiči ani neumí trávit volný čas se svými dětmi. Mnoho času tráví v zaměstnání, tím pádem nemají čas na výchovu potomků. Výsledkem této situace bývá špatný způsob vyplnění volného času adolescentů, např.: potulování se po ulicích, členství v různých partách, nekonečné sledování televize a bezpočet hodin strávených na počítači.

⁴¹PŘADKA, M., KNOTOVÁ, D., FALTÝSKOVÁ, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 2. vyd. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2004. 45 s. ISBN 80-210-3469-6.

Funkce rodičů a celé rodiny jsou zásadní. Zodpovědný rodič by si tyto funkce měl uvědomit již při plánování a zakládání rodiny. Zároveň by měl mít ony funkce denně na paměti, a to i při plánování volného času. Taktéž správné fungování rodiny a rodičovské role přispívají ke kvalitě života našich dětí.

3.2.1 Rodina a její funkce

Rodina, primární sociální skupina, pro každého jedince představuje místo, ze kterého dříve či později odejde. Každá rodina má za úkol vytvářet příjemné a fungující prostředí pro všechny její členy domácnosti. Bohužel, v dnešní společnosti můžeme rodinu najít v různých situacích a proměnách.

Vliv rodiny na dítě je ovlivněn i možnými poruchami v rodině. Poruchou rodiny se rozumí taková situace, kdy rodina v různé míře neplní základní požadavky a úkoly dané společenskou normou. Jinak řečeno, jde o selhání některého člena nebo členů rodiny, jež se projevuje v nedostatečném plnění některých nebo všech základních rodinných funkcí.⁴²

Lovasová⁴³ uvádí čtyři druhy rodin:

- Funkční rodina - v podstatě intaktní, v níž je zajištěn dobrý vývoj dítěte a jeho prospěch. Takových rodin je v běžné populaci valná většina, až 85 %.
- Problémová rodina - rodina, v níž se vyskytují závažnější poruchy některých nebo všech funkcí, které však vážněji neohrožují rodinný systém či vývoj dítěte. Rodina je schopna tyto problémy vlastními silami řešit či kompenzovat za případné jednorázové či krátkodobé pomoci zvenčí. Problémových rodin se v populaci vyskytuje okolo 12–13 %.
- Dysfunkční rodina - je chápána jako rodina, kde se vyskytují vážné poruchy některých nebo všech funkcí rodiny, které bezprostředně ohrožují nebo poškozují rodinu jako celek a zvláště pak vývoj a prospěch dítěte. Tyto poruchy již rodina není schopna zvládnout sama, a je proto nutno učinit řadu opatření zvenčí, známých pod pojmem sanace rodiny. Takové rodiny tvoří asi 2 %.

⁴² LOVASOVÁ L., *Rodinné vztahy*, Vzdělávací institut ochrany dětí v roce 2006, Praha. 32 s. ISBN 80-86991-66-0.

⁴³ LOVASOVÁ L., *Rodinné vztahy*, Vzdělávací institut ochrany dětí v roce 2006, Praha. 32 s. ISBN 80-86991-66-0.

- Afunkční rodina - poruchy jsou tak velkého rázu, že rodina přestává plnit svůj základní úkol a dítěti závažným způsobem škodí nebo ho dokonce ohrožuje v samotné existenci. Sanace takové rodiny je bezpředmětná a zbytečná; proto jediným řešením, které dítěti může prospět, je vzít ho z této rodiny a umístit ho do rodiny náhradní, popř. není-li to možné, tak najít jiné řešení. V populaci se vyskytuje asi 0,5 % takových rodin.

Pro dítě i dospívajícího člověka je zajisté ideální funkční rodina, která plní všechny své funkce, čímž jsou vytvořeny správné podmínky pro vývoj jedince. V situacích, kdy rodina nefunguje, je žádoucí, aby svoji roli zastoupil stát v pozici sociálně-právní ochrany dětí.

Rodina je primární sociální skupina se zásadní rolí při výchově. Využívání volného času dětí je ovlivněno prostředím, ve kterém dítě vyrůstá, zejména rodinou. Vlivy rodičů a nejbližších příbuzných jako vzorů mají základy ve společném soužití a v činnostech, které vykonávají společně. Nesprávná výchova a nezájem rodičů o výsledky dětí ve škole ovlivňuje jedincovi výkony ve škole. Podle Hrabala⁴⁴ z hlediska školní výchovy studenta jsou důležitými znaky rodiny: její struktura (úplnost, velikost), výchovný styl rodičů (normy, role členů, vztahy, životní styl), kulturní úroveň, hierarchie hodnot a zejména vzdělání.

Na morálním vývoji jedince se podílejí dvě stádia, jedno označujeme jako heteronomní a druhé autonomní. Heteronomní stádium je období, kdy dítě přebírá normy chování od druhých, hlavně tedy od svých rodičů. Autonomní stádium – tato úroveň jednání je získávána především ve školním věku, určují ho zvnitřněné etické normy. „V průběhu dospívání klesá závislost mladého člověka na rodičích, oslabuje se jejich vliv, stejně tak se oslabuje vliv školy. Zjednodušeně můžeme říci, že čím menší vliv má na mladého člověka rodina, tím větší má na mladého člověka vliv negativní parta.“⁴⁵

Jak již bylo zmíněno, vhodné prostředí je pro růst a vývoj jedince velmi důležité, avšak toto prostředí nemusí být vždy samozřejmostí a není vždy jednoduché

⁴⁴ HRABAL, V. *Pedagogicko-psychologická diagnostika studenta s úvodem do diagnostické aplikace statistiky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 199 s. ISBN 80-246-0319-5.

⁴⁵ NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. 2. vyd. Praha: Academia, 1998. 336 s. ISBN 80-200-0628-1.

ho zabezpečit. U problémových rodin se objevují příčiny, které mají za následek rodiny dysfunkční a afunkční.

Lovasová⁴⁶ dělí hlavní příčiny rodinných poruch do dvou kategorií. První jsou příčiny objektivní, které nejsou závislé na vůli rodičů (nezaměstnanost, válka, hladomor, invalidita, nemoc, úmrtí). Dále příčiny subjektivní, již jsou na vůli rodičů závislé (neochota pečovat o dítě, neochota přijmout společenské normy, nezralost, neschopnost vyrovnat se se zvláštními situacemi) a poté příčiny smíšené.

3.2.2 Rodinná výchova a vliv rodiny na trávení volného času

Rodinnou výchovu můžeme považovat za zásadní, jelikož probíhá od počátku života jedince. Životní styl rodiny a její způsob trávení volného času utvářejí postoje a návyky dítěte žijící v dané primární skupině. Pro dítě by rodina měla být také základní místo plné citu, péče a porozumění. Pokud dítě necítí ze strany rodičů lásku, pochopení a netráví spolu čas, je zde riziko, že jedinec bude vyhledávat kompenzaci u jiných osob nebo skupin, které nemusí mít na osobnost dítěte pozitivní vliv.

V dřívější době byla rodina hlavním místem výchovy. Dnešní situace je jiná, nicméně rodina by se neměla zbavovat odpovědnosti za výchovu vlastních dětí. Rodiče by neměli plnit pouze funkci zabezpečující základní potřeby dítěte. Správnou výchovou si mladý člověk buduje normy a hodnoty, které si přenáší do společnosti. Trávení společných chvil rodiny a výchova s tím spojená vytvářejí plnější vztahy mezi jednotlivými členy rodiny. Rodiče si tak utvářejí přirozenou autoritu, kterou mladý člověk respektuje. Můžeme to považovat za dobrý základ k tomu, že daná osobnost bude mít později správnou autoritu ke škole (učitelům), k zákonům, k policii, k zaměstnavatelům a ke kolegům.

Otázka rodičovství není jednoduchá a v dnešní době se rodiče mohou ve složitých životních situacích obrátit na odborníky (psychology, pedagogy, pediatriy a psychiatry). Výchova dítěte je bezesporu prioritní záležitostí rodičů, ale spolupráce se školou a mimoškolními organizacemi hraje taktéž důležitou roli při výchově i ve způsobu a kvalitě trávení volného času.

⁴⁶ LOVASOVÁ L., *Rodinné vztahy*, Vzdělávací institut ochrany dětí v roce 2006, Praha. 32 s. ISBN 80-86991-66-0.

Rodina je popisována jako vlivný činitel při vývoji osobnosti. Rodinná výchova by měla být výchova hlavně pomocí skutků a příkladů. Dobří rodiče vědí, že pro život je důležitější vybavit děti vhodnými znalostmi a dovednostmi a základními mravními a společenskými zásadami, než je pouze zahrnout hmotnými statky. Rodina, její atmosféra, zvyky, normy, hodnoty, tradice, finanční možnosti, apod., to vše ovlivňuje hospodaření s volným časem všech členů rodiny a způsobem jeho trávení. Již sami rodiče si do svých rolí přinášejí od svých rodičů modely zacházení s volným časem, které z určité části napodobují. Pokud si otec ani matka od svých rodičů nenesou dobré techniky využití volného času, zdá se být poté pravděpodobné, že ani jejich potomci nezískají správný „návod“, jak s volným časem pracovat. Nezpochybitelné je, že volný čas rodičů a jeho trávení zásadně ovlivňuje zaměstnání (jeho časová náročnost a výdělek).

Zodpovědní rodiče plánují a regulují volný čas svých potomků tak, aby přijali určité návyky, povinnosti a cit pro organizaci svého času. Jsem si jistý, že kvalitní způsob trávení volného času se do jisté míry pozitivně odráží ve školním prospěchu a společenském postavení. Rodina, která tráví volný čas spolu na výletech, bývá soudržnější. Společné zážitky, společné hry a společné poznatky ji stmelují a prohlubují vztahy. Pozorováním a nápodobou se dospívající učí i technice trávení volného času. Nejenom však od svých rodičů, ale v rodině hlavně od svých starších (častěji) sourozenců, ale i od ostatních členů rodiny. Z vlastní zkušenosti vím, že nadšení a zájem pro určitou aktivitu si často přivlastní většina osob v rodině. Také si uvědomuji, že studenti disponují s větším množstvím volného času, a tak je jeho organizace pro rodiče náročná. Dříve byl, zvláště na venkově, volný čas mládeže spojen s domácími pracemi. S ústupem domácího hospodaření se i výpomoc potomků vytrácí. Studenti z malých obcí mohou do jisté míry závidět svým vrstevníkům z měst jejich každodenní možnosti společného trávení volného času. Adolescentům z měst naopak hrozí nedostatek stráveného času v přírodě. Věřím, že v obou případech se rodiče snaží naučit své potomky volný čas využívat kvalitně, nicméně s postupem věku již jejich vliv slábne. Zároveň se domnívám, že část rodičů trávit čas se svými potomky neumí. V neposlední řadě, mnozí rodiče svým přehnaným strachem o bezpečnost dítěte jeho volný čas omezují pouze na „bezpečný“ způsob trávení času.

Volný čas ve všedních dnech tráví děti v 80 % zejména sledováním televize a u počítače.⁴⁷

Celkově lze shrnout funkce rodinné výchovy následovně:

- pozitivně rozvíjí vlastnosti dítěte, rozvíjí jeho osobnost,
- dává příklad jak žít, rozvíjí jeho zájmy,
- rozvíjí postoj a vztahy dítěte k ostatním lidem i k sobě samému,
- řeší otázku negativních vlivů společnosti – problematiku drog, alkoholu, sexu,
- rozvíjí chápání autority,
- sourozenci – dítě se musí dělit s ostatními, respektovat druhé,
- rozvíjí základní morální normy,
- dává základy hospodaření s financemi, s předměty.

Vhodné je ale i zmínit, že podle Pávkové⁴⁸ „Existuje rostoucí množství výzkumů, které ukazují, že mnoho dětí, které byly vystaveny negativním výchovným činitelům (například vyrůstají v rodinách alkoholiků, delikventů, jsou týrané, zanedbávané či zneužívané), se mohou stát dobře adaptovanými dospělými, schopnými vytvořit kvalitní trvalé partnerské vztahy a úspěšně se zapojit do společnosti.“ Toto tvrzení lze považovat za optimistické, ale zároveň také určitě zcela pravdivé. Běžně se v životě setkáváme nebo slyšíme o velmi úspěšných lidech, kteří pocházejí ze „špatných“ rodin, kde jejich rodiče nezvládli svoji roli. Právě tyto lidé jsou ve svém profesním i osobním životě úspěšní a spokojení. I přes tyto výjimky však hraje funkční rodina v kvalitě života jedinců nezastupitelnou a důležitou roli.

Volnočasové aktivity v rodině

Jak je již napsáno výše, rodina je pro dítě prvotním výchovným prostředím a zároveň jako první dítěti ukazuje způsob trávení volného času, čímž mu vytváří návyky do budoucího života. Způsob využívání volného času je často odrazem životního stylu rodiny a jejím postavením ve společnosti. Všechny rodiny ve společnosti nejsou zdaleka stejné, mimo jiné čelí i různým problémům. Faktem je, že většinu aktivit a zájmů nelze

⁴⁷ Oficiální internetové stránky České televize. [on-line][ze dne 21. 05. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/>

⁴⁸ PÁVKOVÁ, J. et. al. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. s. 37 ISBN 80-7178-295-5.

provozovat bez finančních prostředků, proto právě finance můžeme označit jako důležitý faktor mající vliv na životní styl rodiny.

Dalšími zásadními okolnostmi pro volnočasové aktivity v rodině jsou určité výchyly a další problémy v rodině jakou jsou např.: rozvodovost, volné svazky, soužití více generací a samotný nedostatek času rodičů pro vlastní potomky. Dospělé členy rodiny je možné považovat za organizátory, spoluaktéry a dokonce spoluhláče při volnočasových aktivitách trávených s jejich potomky. Sami adolescenti očekávají a chtějí cítit od rodičů zájem a podporu, která se pak odráží v jejich zaujetí v aktivitě.

„Činnosti, které si dítě vybírá, jsou dány v nemalé míře nejen množstvím volného času, osobnostními předpoklady dítěte, nýbrž i tím, jaké hodnoty rodina uznává jako důležité, finančními možnostmi rodičů a jejich představami, jakým způsobem by mělo jejich dítě volný čas trávit. Často se v této sféře promítají i nenaplněná přání rodičů a jejich vlastní ctižádost. To může mnohdy dítě povzbudit k vyšším výkonům nebo naopak v něm vyvolat pocit méněcennosti.“⁴⁹

Organizování volného času rodin je též ovlivněno ročním obdobím, místem bydliště a tradicemi v daném regionu a v samotné rodině. Města převážně nabízí více možností volnočasových aktivit než obce, určitou roli hraje také daný region nebo kraj. Rodiny se věnují cykloturistice, turistice, zahrádkaření, houbaření, provozování zimních i letních sportů, vrací se ke kempování a věnují se i novým aktivitám, například geokešingu. Mezi hlavní místa, která rodiny s dětmi navštěvují, se řadí různá historická, technická a přírodní místa, zoo, kina, ale bohužel i nákupní centra. Méně navštěvovanými prostory jsou pak divadla, muzea a výstavy.

Všechny „kvalitní“ aktivity provozované v rodině se odrážejí na spokojenosti jednotlivých členů rodiny a nejvíce pak na samotných dětech. Celková spokojenost potom přispívá k příjemně-přátelské atmosféře uvnitř celé rodiny. Dítě ze všech návštěv a výletů získává nové zkušenosti a poznatky, které často může použít ve školní výuce. Zároveň si celkově obohacuje vlastní rozhled a buduje si s rodiči pevnější vztah, jelikož zážitky prožité mimo standardní prostředí rodiny mohou být silnější

⁴⁹ HÁJEK, B.; HOFBAUER, B. A PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2. aktual. vyd. Praha: Portál, 2011. s. 30. ISBN 978-80-262-0030-7.

a u adolescentů mohou zanechat úplně jiné dojmy a pocity než běžné trávení volného času.

3.3 Škola a volný čas

Škola je organizace, která zajišťuje společnou výchovu a vyučování mládeže. Její vliv na studenty je velmi důležitý a měl by být co největší. Pedagogičtí pracovníci by měli klást, kromě vyučovacího procesu, důraz na rozvoj morálních hodnot studentů a na schopnost spoлеhnout se na vlastní dovednosti a rozum.

V minulosti společnost vnímala učitele jako významnou osobu a autoritu v životě dítěte. V dnešní době je otázka kázně mnohem komplikovanější i díky časté neschopnosti rodičů přijmout kritiku a výtky k chování jejich dítěte. Mimo jiné zde hraje i významnou roli zájem, respektive nezájem některých rodičů o působení vlastního dítěte ve škole. Zejména u studentů s kázeňskými problémy je dobré se pokusit nastavit vhodné volnočasové aktivity, které by změnily chování a hodnoty jedince.

Mimoškolní výchova

Ve volném čase můžeme vidět rizika, která souvisí s mládeží a s patologickými jevy. Pávková⁵⁰ zmiňuje, že prevence sociálně patologických jevů dětí a mládeže je směřována do oblastí: drogové závislosti, alkoholismu a kouření; kriminality a delikvence; virtuálních drog (počítače, televize, videa); patologického hráčství (gamblingu); záškoláctví; šikanování, vandalismu a dalších forem násilného chování jako je například xenofobie a rasismus.

Mimoškolní výchova může poskytnout příležitosti ke kvalitnímu trávení volného času, stejně tak může přispět k utváření žebříčků zájmů a hodnot, k rozvíjení schopností a dovedností a k posílení morálky. Účast dětí na hodnotných a pedagogicky vedených zájmových činnostech od počátku zahájení školní docházky vytváří postupně návyk zabývat se i v pozdějším věku a v dospělosti užitečnou činností a vhodně využívat volný čas.⁵¹

Mimoškolní výchova má své primární funkce a úkoly, které mají široký záběr a význam pro trávení volného času. Například lze uvést funkci výchovnou (získávání správných

⁵⁰ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

⁵¹ NĚMEC, J. *Od prožívání k požitkářství*. 1. vyd. Brno: Paido, 2002. 112 s. ISBN 80-7315-006-9.

návyků), zdravotní (tělesný rozvoj), vzdělávací (odraz ve výsledcích vzdělávání), sociální (společenské chápání), získání praktických životních zkušeností a rozvoj zájmů a organizačních schopností.

Všechny funkce mimoškolních aktivit jsou velmi důležité a nelze jednoznačně určit, které funkce dominují. Lze však konstatovat, že jednotlivé funkce se různě překrývají a každá vykonávaná aktivita má v sobě skrytou jinou funkci. S těmito funkcemi pedagog volného času musí umět pracovat a střídavě volit takové aktivity, které postupně rozvíjí všechny zmíněné funkce. Tímto se dostávám k osobnosti pedagoga volného času, která nabývá v dnešní době na významu.

Na pedagoga volného času jsou dle Pávkové⁵² dnes kladeny převážně následující požadavky:

- vytvořit příjemné prostředí, kde se dítě bude cítit dobře,
- dodržovat dobrovolnost,
- využívat prvky pedagogiky zážitku,
- zapojovat rodiče do společných aktivit,
- spolupracovat s ostatními zařízeními,
- propojovat zájmové činnosti se školními znalostmi,
- částečně připravovat některé dovednosti dětí pro možné budoucí povolání.

Zmíněné požadavky kladou velkou odpovědnost na pedagoga volného času. Další kapitolou jsou trenéři, lektori nebo vedoucí různých kroužků. Trenéry sportovních klubů a ostatní výše jmenované můžeme taktéž považovat za pedagogy volného času. V tomto případě je důležité dodržování pravidel a spravedlnosti mezi všemi účastníky. Všechny aktivity vykonávané při školní i mimoškolní výchově by v sobě měly mít prvky, které rozvíjí a učí studenty pracovat a užívat si volný čas ke svému prospěchu a potěšení.

Zařízení volného času

V dnešní době je pro děti a mládež nabídka aktivit k trávení volného času celkem široká. Zařízení ovlivňující způsob trávení volného času zároveň působí na jedince i v oblasti výchovy. Těchto zařízení je možné najít celou řadu.

⁵² PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

Instituce nabízející výchovu mimo vyučování pro středoškolské studenty:

- domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností,
- dětské domovy (při ústavní výchově),
- domovy mládeže pro učňovskou či středoškolskou mládež,
- základní umělecké školy (ZUŠ),
- jazykové školy,
- církve a náboženská společenství,
- další komerční subjekty.

Ve výše zmíněných zařízeních se pravidla a práce od školní docházky odlišují zejména v „nepovinné“ účasti. Základním charakterem je dobrovolnost, vytváření programu podle přání a zájmu dětí a mládeže, nechybí ani individuální přístup. Činnosti jsou realizovány v rozmanitých prostorech a podporují tvořivost dětí. Trávení volného času dětí a mládeže organizují i další zařízení. Například: Česká tábornická unie, Český junák, Pionýr, Brontosaurus, Duha, YMCA, YWCA, Česká obec sokolská, sportovní kluby, organizace církví a náboženských společností, tělovýchovná zařízení.

Kromě výše uvedeného dělení podle subjektů, je možné aktivitu vykonávanou zpravidla ve volném čase dělit také dle velikosti skupiny, ve které se činnost provozuje, dále dle pravidelnosti a dalších parametrů.

Zařízení pro volný čas dětí a mládeže můžeme rozdělit následovně:

- dle činnosti – pravidelná zájmová aktivita,
- kroužek – malý útvar,
- soubor, sbor – vede k veřejné produkci,
- klub – volnější organizační struktura,
- kurz – vymezená doba trvání,
- exkurze, výlety – příležitostná činnost.

Dané dělení nám pro úplnost dokresluje možnosti středoškolské mládeže k využívání volného času ve smyslu jeho součásti kvality života.

Studenti středních škol jsou však již méně ovlivňováni rodiči, školou nebo svým vedoucím v zájmovém kroužku či trenérem. Větší význam pro jejich chování a rozhodování mají vrstevníci a popřípadě i média.

3.4 Vrstevníci a média

V období adolescence začíná stoupat význam vztahů s vrstevníky a s kamarády, naopak vliv rodičů slábne a s procesem osamostatňování se téměř vytrácí. Po odstěhování mladého člověka je vliv rodičů již minimální. Vrstevníky můžeme považovat za osoby, které se narodily ve zhruba stejném období, do zhruba stejných politických, společenských a kulturních podmínek.

Z vlastní pracovní zkušenosti jsem si vědom toho, že každý student střední školy chce do určité skupiny vrstevníků patřit a touží po fyzické přítomnosti druhých. Každý chce být součástí nejlépe té skupiny, v rámci které se budou jeho potřeby uspokojovat. Vzájemné vztahy mezi vrstevníky často nahrazují vztah, který chybí mezi adolescentem a rodiči. Vrstevnické skupiny hrají klíčovou roli při vývoji jedince a v jeho dospívání. Mají vliv na jeho postoje, projevy, chování, rozhodnutí a na způsob trávení volného času. Kamarádi si navzájem ovlivňují a plánují volný čas a také si navzájem uspokojují potřeby, které vedou ke kvalitě života. "Příslušnost k takovéto skupině může rozhodujícím způsobem určovat náplň volného času jedince. Některé skupiny představují rizikové prostředí spojené s řadou jevů sociální patologie (extremistické skupiny, delikventní a drogová subkultura, některé sekty, apod.), ale obecně je členství ve vrstevnické skupině důležitým faktorem zdravého vývoje jedince."⁵³

Kromě vrstevnických skupin a vztahů mezi kamarády mají vliv na jedince a jeho způsob trávení volného času i média. Jedná se zejména o hromadné sdělovací prostředky (televizi, rádio, DVD, internet) a informační technologie jako jsou například počítač, notebook, tablet nebo tzv. chytré telefony s různými aplikacemi. Zvláště tyto technologie jsou u adolescentů velmi oblíbené a hrají významnou roli v jejich životě. Čas strávený u televize nebo u počítače dnes rodiče ovlivní jen omezeně. Díky vybavenosti dětských pokojů můžeme říci, že téměř vůbec.

Informační technologie a hromadné sdělovací prostředky jsou masovou záležitostí dnešní kultury a díky novým technologiím i zde rodiče ztrácejí svůj vliv. Pávková⁵⁴ doplňuje, že jen s velkými obtížemi mohou rodiče částečně stanovovat

⁵³ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 34. ISBN 80-7178-711-6.

⁵⁴ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 34. ISBN 80-7178-711-6.

a předkládat svému dítěti pořady a informace vhodné pro jeho věkovou skupinu, s vhodně zaměřeným tématem. Volný čas strávený u počítače a na internetu se pro některé rodiče může jevit jako bezpečný, organizačně a finančně nenáročný. Proto některým rodičům tato forma trávení volného času vyhovuje i u svých potomků a stává se i pro ně populární. Snaha rodičů a učitelů by měla však vést k tomu, aby student počítač a internet nevyužíval pouze k zábavě a ke komunikaci právě s vrstevníky, ale i jako zdroj informací ke svému studiu. Nebezpečí těchto technologií je také v oněch informacích, které jsou ve virtuálním světě k dispozici téměř bez hranic.

Sdělovací prostředky ovlivňují veřejné mínění lidí a adolescentů nevynímaje. Podané informace člověk přebírá jak vědomě, tak i nevědomě. Velmi dobře a lehce si toto uvědomujeme právě u mladých lidí ve spojení s reklamou a současnými trendy. Televizní seriály, filmy, pořady a časopisy pro mladé „předepisují“ styly oblékání, účesy, trendy v technologiích i v chování, ve známých rubrikách „In“ a „Out“. Dokonce mladým lidem doporučují, za co mají utracet peníze. Další kategorií jsou bulvární média, která úroveň médií snižují.

Kraus⁵⁵ uvádí „Masmédiím snadno a nejvíce podléhají ti jedinci, kteří jsou na hranici (či za hranicí) sociální patologie, protože se nejčastěji nacházejí v pásmu snížené intelektové úrovně a jsou i na nižší morální a estetické úrovni.“ Ve své praxi pozorují, že právě tito jedinci opravdu hledají v čase stráveném s moderními technologiemi prostor a vztah, který jim dopřeje uspokojení.

Sdělovací prostředky a informační technologie jsou a do budoucna budou součástí našich životů a záleží jen na nás, do jaké míry se jimi necháme ovládat a kolik volného času jim věnujeme. Mladý člověk by měl mít na paměti, že i v záplavě těchto technologií a masmédií by měl trávit volný čas mezi lidmi nebo sportem či kulturou.

⁵⁵ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et. al. *Člověk - prostředí - výchova*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001. s. 73. ISBN 80-7315-004-2.

EMPIRICKÁ ČÁST

4.1 Cíl šetření a formulování hypotéz

Cíl šetření

Cílem diplomové práce je zmapovat prostřednictvím dotazníkového šetření možnosti, způsoby a postoje studentů střední odborné školy k trávení volného času a zjistit, jaké faktory ho nejvíce ovlivňují. Hlavním úkolem diplomové práce je analýza postoje a způsobu trávení volného času studentů střední školy. Součástí práce je i vztah studentů k rodičům a ke společnému využití volného času. Dále pak vliv vrstevníků a médií na způsob využití volného času.

Dílejší oblastí šetření byl cíl zjistit, zda studenti a rodiče tráví společně volný čas, a kdy. Z šetření jsem chtěl také získat informaci, s kým studenti preferují prožívání volného času. Dále mě pak zajímal čas, který tráví studenti střední odborné školy na sociálních sítích - internetu, u počítače, který věnují sledování TV nebo DVD a četbě knih, apod. Taktéž mě zajímalo, zda při organizování volného času mládež nenaráží na různé problémy, zejména na finanční překážky. Celkově jsem se chtěl dozvědět, jak středoškolská mládež vnímá funkci volného času, a zda ho jsou schopni uchopit v jejich rozvoj, prospěch a životní spokojenost.

Formulování hypotéz

Na základě výše uvedených cílů jsem sestavil následující hypotézy. Testování hypotéz umožňuje posoudit, zda dotazníkem získaná data vyhovují předpokladům, které jsem před provedením výzkumu učinil.

- **H1 - Předpokládám, že studenti tráví více než 1 hodinu denně na sociálních sítích - internetu.**

Při stanovení první hypotézy jsem vycházel ze současného společenského trendu, jakým jsou informační technologie a sociální sítě, které „hýbou“ celým světem. Jsou zdrojem informací, zábavy a cestou ke komunikaci. Ve své profesi jsem svědkem toho, jak studenti sociální sítě znají, vyhledávají je a trávení času na nich si užívají. Výzkum Confidence Digital z roku 2013 uvádí, že většina náctiletých tráví na internetu denně více než tři hodiny, čtvrtina adolescentů chodí na internet primárně kvůli

sociálním sítím.⁵⁶ Dále pak MŠMT ve své publikaci uvádí, že ve volném čase počítač patří mezi nejoblíbenější činnosti.⁵⁷

- **H2 - Finance jsou nejvýznamnějším faktorem ovlivňujícím plánování a způsob trávení volného času.**

Druhá hypotéza vychází ze společenské a kulturní situace dnešní doby, kdy každý z nás vnímá a je svědkem toho, že peníze, bohužel, v řadě záležitostí a rozhodování hrají zásadní, pokud ne rozhodující roli. Uvědomuji si, že lze trávit čas způsobem, který je finančně méně náročný, ale pro některé rodiče mohou být i tyto aktivity studenta nedostupné. Na velikosti příjmů a způsobů jejich získávání závisí životní úroveň, životní styl, budoucnost a budoucnost dětí. V příjmech a majetku se odráží rozdíly v životní úrovni a v životním stylu, tedy i ve způsobu trávení volného času.⁵⁸

- **H3 - Předpokládám, že středoškolská mládež tráví více času u počítače jak sledováním TV nebo DVD.**

Domnívám se, že díky chytrým mobilním telefonům, tabletům a notebookům mají studenti přístup na internet kdykoliv se jim zachce a kdykoliv potřebují. Pomocí notebooku se na webové stránky připojuje 60 % adolescentů a přes tablet 20 % adolescentů. Hlavně díky bezplatnému wi-fi připojení jsou na internetu i přes den, i když nejvíce času na internetu tráví večer a v noci (58 %).⁵⁹ Internet nabízí zábavu, je zdrojem informací, umožňuje sledovat videa, poslouchat hudbu, apod. Počítač je dnes také součástí přípravy na školní docházku. Student se přes počítač může vzdělávat, plnit zadané úkoly a seminární práce.

- **H4 - Pravidelně ve svém volném čase čte knihu méně jak 10% respondentů.**

Zvolená hypotéza má základy z výzkumu Sak, Saková⁶⁰, v rámci kterého bylo zjištěno, že samostudium a četba není v popředí zájmu mládeže. Naopak tentýž výzkum říká,

⁵⁶ Oficiální internetové stránky Strategie.cz. [online][cit. ze dne 30. 10. 2014] <http://strategie.e15.cz/zurnal/vse-co-jste-chteli-vedet-o-teenagerech-na-siti-1048279>

⁵⁷ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Odbor pro mládež. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha: 2002. 48 s.

⁵⁸ Oficiální internetové stránky Wikipedie. [online][cit. ze dne 31. 10. 2014] http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDivotn%C3%AD_styl

⁵⁹ Oficiální internetové stránky Strategie.cz. [online][cit. ze dne 30. 10. 2014] <http://strategie.e15.cz/zurnal/vse-co-jste-chteli-vedet-o-teenagerech-na-siti-1048279>

⁶⁰ SAK, P. SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda Servis, 2004. 240 s. ISBN 80-86320-33-2.

že televize a internet jsou velmi oblíbení partneři pro využití volného času. Dále Žumárová⁶¹ uvádí, že neoblíbenější způsoby trávení volného času středoškolské mládeže jsou sportovní činnosti a televize. Trendem dnešní doby jsou odborné časopisy a u adolescentů jsou oblíbené i bulvární magazíny. Ústup standardní četby klasických knih můžeme zdůvodnit i tzv. čtečkami knih neboli PocketBook.

- **H5 - Předpokládám, že více jak polovina studentů tráví průměrně s rodiči více než 3 hodiny volného času za týden.**

Hypotéza vychází z domněnky, že rodiče se z větší části o způsob trávení volného času svých dětí zajímají a chtějí být stále jeho součástí. U středoškolské mládeže se zvyšují požadavky rodičů na pomoc při práci o domácnost a zároveň je zde stále potřeba a chuť obou stran trávit společně víkendy, svátky a dovolené. „Průměrný čas strávený s rodiči s věkem klesá, a to u obou pohlaví. Například, i když ještě ve věku 10 let trávili žáci s rodiči průměrně 5 hodin denně, v 15 letech trávily holky s rodiči v průměru 3 hodiny a kluci 4 hodiny denně. Jakousi kompenzací pro rodiče mohou být víkendy, které s rodiči tráví relativně stále hodně studentů.“⁶² Hypotéza bude považována za platnou, pokud uvede nadpoloviční většina respondentů, že tráví s rodiči průměrně více než 3 hodiny volného času za týden.

- **H6 - Více jak polovina respondentů by nejraději trávila volný čas zejména s kamarády.**

Poslední hypotéza vychází z předpokladu, že studenti střední školy tráví volný čas většinou se svými vrstevníky a s kamarády. K této hypotéze přispívá i Sak, Saková⁶³, kteří uvádějí, že povídání si s vrstevníky a s kamarády má u mládeže velký význam a oblíbenost. Hypotéza bude považována za platnou, pokud více jak polovina dotazovaných uvede, že by volný čas nejraději trávila s kamarády.

⁶¹ ŽUMÁROVÁ, M. *Životní styl a jeho utváření*. In KRAUS, B.; POLÁČKOVÁ, V. aj. *Člověk, prostředí, výchova. Otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, s. 153 –163. ISBN 80-73-15-004-2.

⁶² Oficiální internetové stránky ČESKÉ ZDRAVOTNICKÉ FÓRUM [on-line][cit. ze dne 31. 10. 2014] <http://www.czf.cz/clanek/zsz-volnycas>

⁶³ SAK, P. SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda Servis, 2004. 240 s. ISBN 80-86320-33-2.

4.2 Metoda sběru a zpracování dat

Pro sběr dat bylo použito metody písemného dotazování – dotazník. K výše uvedeným předpokladům a cílům diplomové práce je dotazník nejvhodnější formou získávání dat z několika důvodů:

- anonymní technika,
- rychlost - oslovení velkého počtu studentů v krátkém čase,
- jednoduché vyplnění - srozumitelnost pro studenty,
- nejběžnější technika pro sběr dat - studenti jsou na dotazník zvyklí,
- vlastní odpovědi bez vlivu spolužáků nebo učitele,
- možnost rozmyslet si a ujasnit si odpověď,
- efektivní a jednoduché zpracování a vyhodnocení získaných dat.

Použitím dotazníku byla zvýšena pravděpodobnost získání upřímných, soustředěných a pravdivých postojů, názorů a pocitů jednotlivých respondentů. Dotazování studenti byli samostatně rozsazeni a celý postup a vlastní požadavky jim byly vysvětleny. Metoda dotazníku umožnila oslovit větší počet studentů v krátkém časovém horizontu, což napomohlo k tomu, aby se některé otázky nerozšířily mezi ostatní studenty školy, což by poté mohlo vést k jiným, zavádějícím a neosobním odpovědím u některých studentů. Také bylo pro studenty přínosné mít možnost si otázky vícekrát přečíst, rozmyslet si a ujasnit si vlastní odpovědi. Metoda písemného dotazování byla pro studenty i pro mě nenásilnou a zodpovědnou formou zjišťování dat. V průběhu vyplňování jsem byl studentům k dispozici pro případné dotazy a vysvětlení nejasností. Domnívám se, že u studentů nižších ročníků by byla jiná technika, například rozhovor, málo efektivní. Se studenty z vyšších ročníků jsem po vyplnění dotazníků vedl na dané téma diskuzi. Zřetelný byl jejich zájem, zkušenosti a schopnost hovořit o nastoleném tématu.

Dotazník byl rozdán vybraným studentům gastronomických oborů z I., II., III. a IV. ročníků učňovského i maturitního studia v průběhu jednoho týdne. Celkem bylo požádáno o vyplnění dotazníku 220 studentů, z nichž 200 dotazník vyplnilo (tj. 83 %), ostatní odmítli či dotazník vyplnili neúplně, proto se data nedala použít. Respondenti měli prostor k vyjádření svých vlastních návrhů či připomínek. Velice málo z nich této možnosti však využilo. Použitý dotazník viz Příloha 1.

4.3 Charakteristika výzkumného souboru

Soubor tvořili studenti střední odborné školy Královéhradeckého kraje. Škola sídlí přímo v Hradci Králové, a je jednou z největších škol v Královéhradeckém kraji. Na dané škole působím čtvrtým školním rokem v pozici učitele odborných gastronomických předmětů. Soubor studentů jsem si vybral zvláště proto, že obsahuje studenty jak maturitního odborného studia, tak i studia odborného učňovského. Tento typ škol v Královéhradeckém kraji převažuje. Dle Českého statistického úřadu bylo těchto škol v Královéhradeckém kraji ve školním roce 2012/2013 šedesát devět.⁶⁴

Střední škola služeb, obchodu a gastronomie, Hradec Králové je školou zřízenou Královéhradeckým krajem. Vznikla 1. 7. 2007 sloučením dvou hradeckých škol – Středního odborného učiliště obchodního a Středního odborného učiliště služeb. První zprávy o obchodním učilišti sahají do roku 1883, kdy byla zahájena výuka prvních kupeckých učňů. V průběhu let prošla škola vývojem, a to od kupecké školy k Střednímu odbornému učilišti obchodnímu, které vedle tradičního oboru vzdělání prodavač nabízelo vzdělání v oborech kuchař, číšník - servírka, obchodník. Novým oborem je management obchodních firem a sportovních klubů. Pro absolventy tříletých oborů vzdělání je nabízená možnost dvouletého denního studia v nástavbovém oboru podnikání, které je zakončeno maturitní zkouškou.

Střední odborné učiliště služeb začali první učni navštěvovat zhruba ve 30. letech 20. století. Základním oborem vzdělání byl obor kadeřník. Tento obor v průběhu let doplnily další službové obory: kosmetička, zahradník, obuvník, krejčí a fotograf. Po sloučení obou škol došlo k rozšíření nabídky oborů vzdělání o čtyřletý obor zahradnictví, který je zaměřen na projektování a úpravu zahrad.

Teoretická výuka probíhá na třech budovách v Hradci Králové (ve Velké, Dlouhé a Truhlářské ulici), praktická výuka pak na jednotlivých pracovištích příslušných oborů zejména v Hradci Králové a v Pardubicích. V rámci praktického vyučování získávají studenti také zkušenosti z reálného světa v jednotlivých podnicích a firmách.

Studenti se pod vedením vyučujících účastní různých soutěží, a to například literární soutěže Hradecký škrabák, Středoškolské odborné činnosti, Středoškolských

⁶⁴ Oficiální internetové stránky Českého statistického úřadu. [on-line] [cit. ze dne 21. 10. 2014]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>

sportovních soutěží, běhu Terryho Foxe a dalších. Kulturně založení studenti mají možnost navštěvovat divadelní představení v Klicperově divadle. Sociální citění studentů a jejich odpovědnost vůči svému okolí mohou studenti projevit svojí účastí na dobročinných akcích. Jedná se např. o Květinový den, projekt Šance.

Náplní školy je i členství a s tím spojené aktivní zapojení do práce v profesních sdruženích – v Asociaci kuchařů a cukrářů České republiky, která škole za dlouhodobou spolupráci udělila Zlatou medaili M. D. Rettigové, v České barmanské asociaci, v Asociaci číšníků České republiky, v Asociaci kadeřníků a kosmetiček České republiky a ve Svazu učňovských zařízení. Na konci školního roku 2013/2014 měla škola celkem 922 studentů a 66 učitelů.⁶⁵

Bližší charakteristika respondentů

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 52 % studentů z nižších ročníků a 48 % studentů z vyšších ročníků (viz Tabulka 1). Rozdíly nejsou velké, což bylo způsobené záměrem, aby zastoupení studentů z nižších a vyšších ročníků bylo vyvážené a následné porovnávání vypovídající.

Tabulka 1: Zastoupení studentů dle ročníku

ročník	absolutně	relativně
nižší	104	52%
vyšší	96	48%
celkem	200	100%

Z Tabulky 2 je patrné, že se dotazníkového šetření zúčastnilo 79 % dívek a 21 % chlapců. Poměr mezi chlapci a dívkami je rozdílný z důvodu nerovnoměrného zastoupení v rámci studovaného oboru „Hotelnictví a cestovní ruch“, kde byl výzkum prováděn. To je dáno zejména zájmem dívek o cestovní ruch. Počet studentů školy byl na konci roku 2013/2014 922, z toho bylo 242 chlapců a 680 dívek.

Tabulka 2: Zastoupení studentů dle pohlaví

pohlaví	absolutně	relativně
dívky	158	79%
chlapci	42	21%
celkem	200	100%

⁶⁵ Oficiální internetové stránky střední odborné školy. [on- line] [cit. ze dne 2. 9. 2014]. Dostupné z: <http://www.sssoghk.cz/historie.html>

Jak vyplývá z Tabulky 3, je s 54 % nejvíce zastoupených studentů v dotazníkovém šetření z úplných rodin. Druhou nejpočetnější skupinu s 23 % tvoří studenti z neúplných rodin. Dále pak následuje s 19 % skupina studentů z doplněných rodin. Jinou možnost zvolila pouze 4 % dotázaných, v rámci které studenti doplňovali typ rodiny, ve které žijí – např. s prarodiči, s tetou a strejdou, ale i sami.

Tabulka 3: Zastoupení studentů dle druhu rodiny

druh rodiny	absolutně	relativně
úplná	108	54%
neúplná	46	23%
doplněná	38	19%
jiná	8	4%
celkem	200	100%

Z Tabulky 4 je patrné, že s 56 % početnější skupinu dotázaných tvoří studenti z města. Studentů z vesnice je pouhých 44 %.

Tabulka 4: Zastoupení studentů dle bydliště

bydliště	absolutně	relativně
město	112	56%
vesnice	88	44%
celkem	200	100%

4.4 Výsledky a diskuze k šetření

Rozbor získaných dat

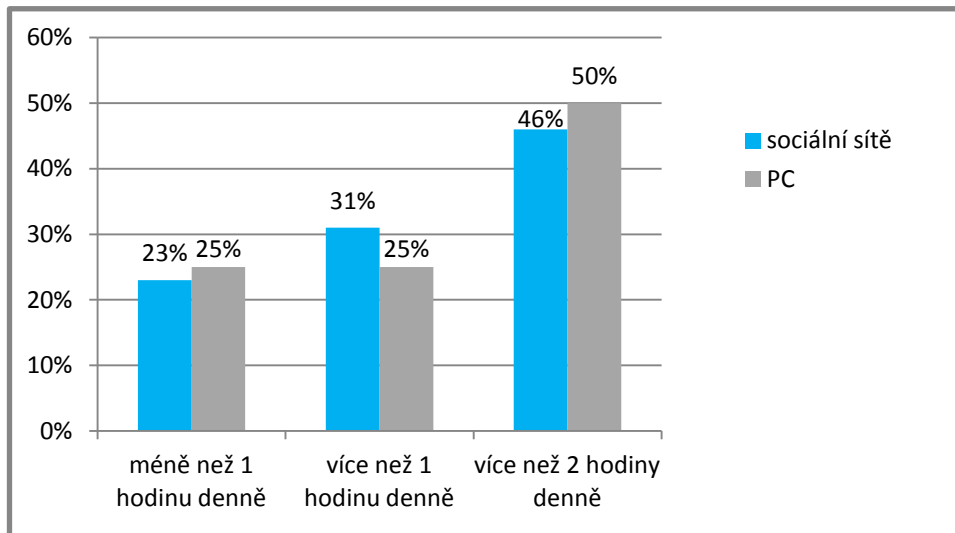
Data získaná dotazováním byla pro názornost a porovnatelnost zpracována do tabulek a grafů.

H1 - Předpokládám, že studenti tráví průměrně více než 1 hodinu denně na sociálních sítích - internetu.

Tuto hypotézu ověřovaly Položky 1, 2, 12, 13 a 20. Položka 20 je doplňující.

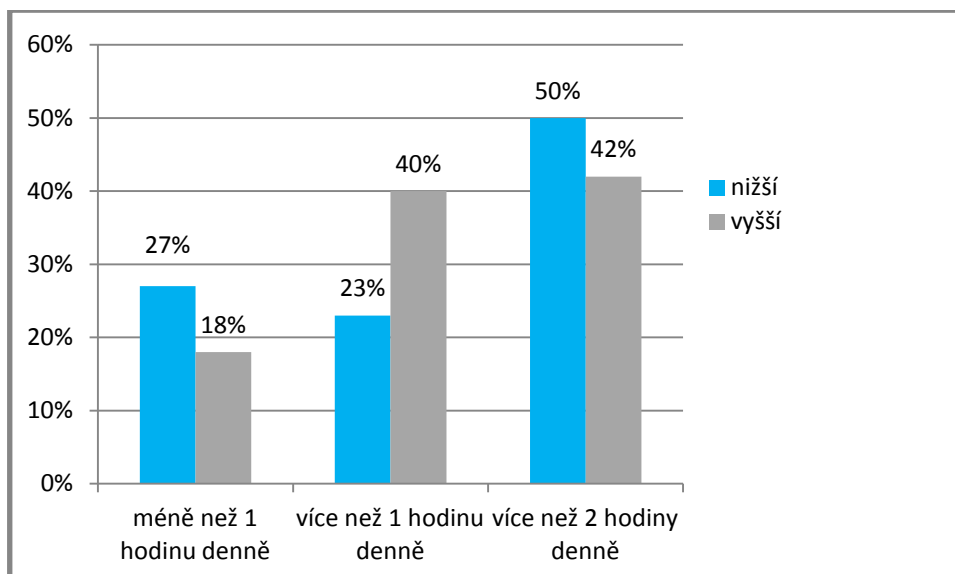
U počítače tráví průměrně více než 1 hodinu denně 75 % respondentů, z toho 50 % dokonce více než 2 hodiny denně. Naopak méně než 1 hodinu denně pak průměrně stráví touto aktivitou 25 % dotázaných. Na sociálních sítích - internetu tráví pak průměrně více než 1 hodinu denně 77 % respondentů, z toho 46 % dokonce více než 2 hodiny denně. Naopak méně než 1 hodinu denně průměrně stráví

touto aktivitou 23 % dotázaných. Z porovnání těchto dvou položek v Obrázku 2 můžeme vyvodit, že téměř veškerý čas strávený u počítače tráví dotazovaní studenti na sociálních sítích - internetu. Vzhledem k tomu, že více než 1 hodinu denně tráví více respondentů na sociálních sítích - internetu jak u počítače, je pravděpodobné, že návštěvu sociálních sítí - internetu studenti uskutečňují i přes mobilní telefony.

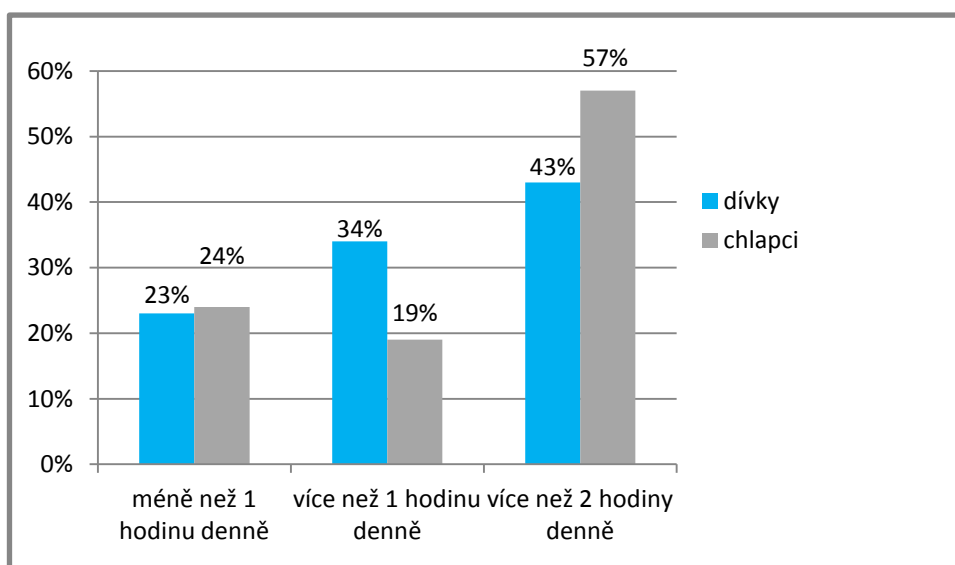
Obrázek 2: Průměrný čas strávený na sociálních sítích - internetu vzhledem k průměrnému času strávenému u počítače

Zda jsou rozdíly v čase stráveném na sociálních sítích - internetu mezi studenty z nižších a vyšších ročníků vyplývá z Obrázku 3. Více než 1 hodinu denně tráví na sociálních sítích – internetu 73 % studentů z nižších ročníků a 82 % studentů z vyšších ročníků. Naopak méně než 1 hodinu denně touto aktivitou tráví 27 % studentů z nižších ročníků a 18 % studentů z vyšších ročníků. Z tohoto výsledku můžeme tedy usuzovat, že studenti z vyšších ročníků tráví na sociálních sítích – internetu více času než studenti z nižších ročníků. Jedním z důvodů je, že starší adolescenti mají více sociálních partnerů a již více chodí do společnosti.

Obrázek 3: Průměrný čas strávený na sociálních sítích - internetu vzhledem k ročníku studia studentů

Zda jsou rozdíly v čase stráveném na sociálních sítích - internetu mezi dívkami a chlapci je patrné z Obrázku 4. Na sociálních sítích - internetu tráví více než 1 hodinu denně 77 % dívek a 76 % chlapců, z toho pak 43 % dívek a 57 % chlapců tráví touto aktivitou více než 2 hodiny denně. Naopak méně než 1 hodinu denně této aktivitě věnuje 23 % dívek a 24 % chlapců. Z tohoto výsledku můžeme tedy vyvodit, že chlapci tráví na sociálních sítích - internetu více času než dívky, avšak rozdíly nejsou nijak zásadní. Obě pohlaví sociální sítě využívají ke komunikaci s kamarády, k navazování nových známostí a často i k prezentování vlastní osoby.

Obrázek 4: Průměrný čas strávený na sociálních sítích - internetu vzhledem k pohlaví studentů

Co by studenti dělali ve volném čase, kdyby si mohli vybrat, znázorňuje Tabulka 5. Studenti měli zvolit z nabídky vždy 3 aktivity a seřadit je podle jejich preferencí – důležitosti (1 – nejdůležitější). Z výsledků vyplývá, že nejoblíbenější aktivitou respondentů je setkávání se s kamarády z místa bydliště. Tato možnost byla vybrána ve 20 % odpovědí, s 15 % pak následují možnosti „poslech hudby“ a „sport“, s 13 % možnost „jiná“, v rámci které studenti uváděli například čas trávený s partnerem, s partou, s domácími mazlíčky, s kamarády u koní, chozením na koncerty, do divadla, hrou na hudební nástroj, tvorbou hudby, jízdou na motorce, kreslením, pečením, pěstováním, vařením, apod. K odpovědím s větší četností se dále může s 12 % řadit možnost „čas s rodiči“. Naopak možnost „internet (včetně návštěvy sociálních sítí) nebo hra na PC“ byla zvolena pouze ve 2 % odpovědí, čímž se zařadila na poslední místo. V rámci porovnání celkového výsledku dané aktivity vzhledem ke zvolení této aktivity jako možnost 1. (nejdůležitější), můžeme největší rozdíly spatřit v možnosti „setkávání se s kamarády z místa bydliště“, která byla zvolena jako nejdůležitější aktivita dokonce ve 34 % odpovědí, a v možnosti „jiná“, která byla zvolena jako nejdůležitější aktivita ve 24 % odpovědí. Naopak možnost „poslech hudby“, která se v celkovém hodnocení zařadila k možnosti s relativně vysokou četností, byla jako nejdůležitější aktivita zvolena pouze 4 % respondentů.

Jak je již uvedeno výše, stěžejní možnost pro ověření Hypotézy 1 „internet (včetně návštěvy sociálních sítí) nebo hra na PC“ byla zvolena pouze ve 2 % odpovědí, čímž se v oblíbenosti zařadila na poslední místo. Dokonce jako nejdůležitější aktivita byla vybrána pouze 1 % respondentů. Toto tvrzení se však rozchází se skutečností zjištěnou Položkami 12 a 13 (viz výše), ze kterých vyplynulo, že 75 % respondentů tráví těmito aktivitami více než 1 hodinu denně volného času. Z těchto výsledků můžeme tedy usuzovat, že by respondenti této aktivitě nevěnovali tolik pozornosti, kdyby měli možnost si zvolit i aktivity jiné.

Tabulka 5: Tři nejoblíbenější volnočasové aktivity dle výběru studentů

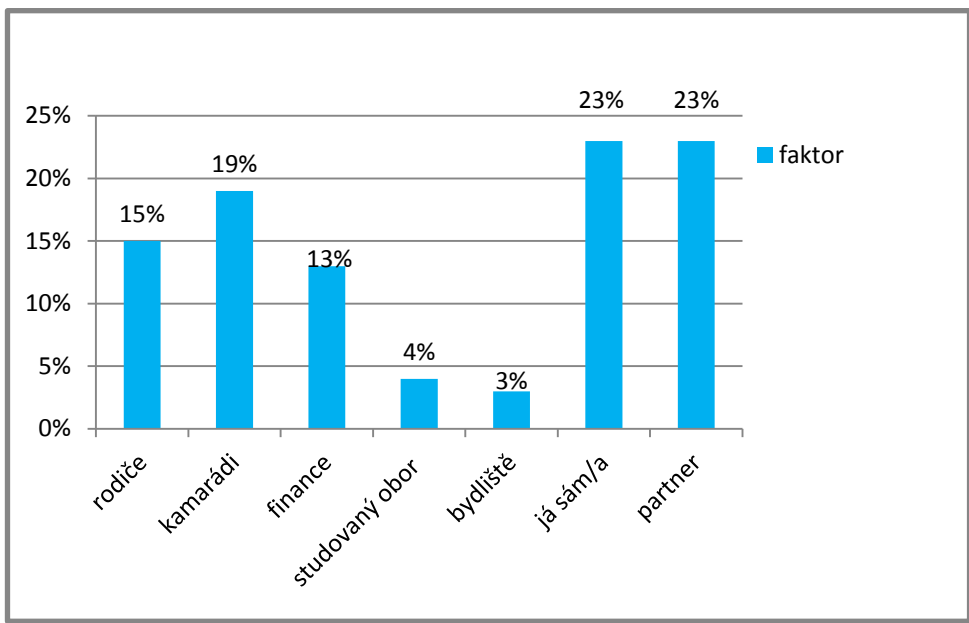
aktivita	1. možnost	2. možnost	3. možnost	celkem
setkávání se s kamarády ze školy	10%	11%	10%	10%
setkávání se s kamarády z místa bydliště	34%	22%	5%	20%
internet (včetně návštěvy sociálních sítí) nebo hra na PC	1%	2%	3%	2%
sledování TV nebo DVD	0%	6%	6%	4%
čtení knih	2%	4%	9%	5%
poslech hudby	4%	17%	24%	15%
sport	11%	10%	24%	15%
vzdělávání/praxe v oboru	1%	7%	3%	4%
čas s rodiči	13%	12%	11%	12%
jiná	24%	9%	5%	13%
celkem	100%	100%	100%	100%

Závěr k H1: Podle zjištěných údajů 77 % dotázaných tráví průměrně na sociálních sítích - internetu více než 1 hodinu denně. Údaje potvrzuje i skutečnost, že 75 % studentů tráví průměrně více než 1 hodinu denně u počítače. Studenti z vyšších ročníků a chlapci pak touto aktivitou tráví více času než studenti z nižších ročníků a dívky. **H1 přijímáme.**

H2 - Finance jsou nejvýznamnějším faktorem ovlivňujícím plánování a způsob trávení volného času.

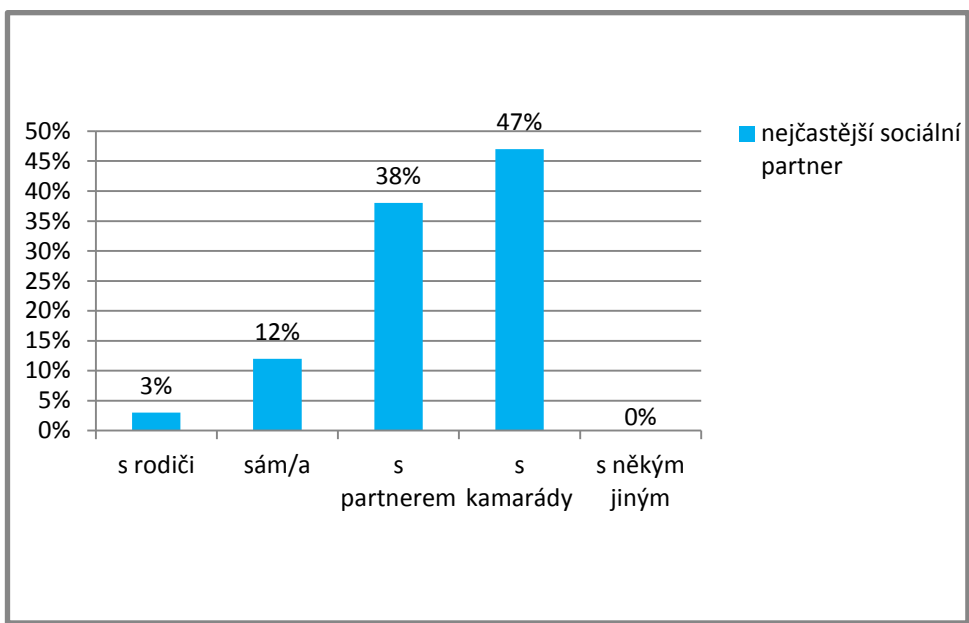
Tuto hypotézu ověřovaly Položky 3, 4, 8, 9 a 19. Položka 19 je doplňující.

Co je nejvýznamnějším faktorem ovlivňujícím plánování a způsob trávení volného času je patrné z Obrázku 5. Nejvýznamnějším faktorem ovlivňujícím plánování a způsob trávení volného času je pro 23 % dotázaných partner. Pro stejný počet dotázaných jsou nejvýznamnějším faktorem ovlivňujícím plánování a způsob trávení volného času oni sami, pro 19 % to jsou kamarádi, pro 15 % rodiče, pro 13 % finance, pro 4 % to je pak studovaný obor a pro 3% bydliště. Finance se tedy s výsledkem 13 % zařadily až na páté místo. Z komunikace se studenty je patrné, že hlavně dívky jsou ovlivněny svými partnery při plánování volného času. Naopak právě chlapci se více rozhodují sami. Přisuzuji to tomu, že dívky jsou v rámci partnerských vztahů již vyspělejší.

Obrázek 5: Nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času

Jak vyplývá z Obrázku 6, na otázku s kým respondenti tráví nejčastěji volný čas, byl partner se 38 % zvolen jako druhá nejčastější odpověď. Četnost této odpovědi potvrzuje partnera, jako jeden z nejvýznamnějších faktorů ovlivňující plánování a způsob trávení volného času. Pokud totiž studenti s daným sociálním partnerem tráví volný čas, pravděpodobně má tato osoba i značný vliv na jeho plánování a způsob trávení.

Obrázek 6: Nejčastější sociální partner pro trávení volného času

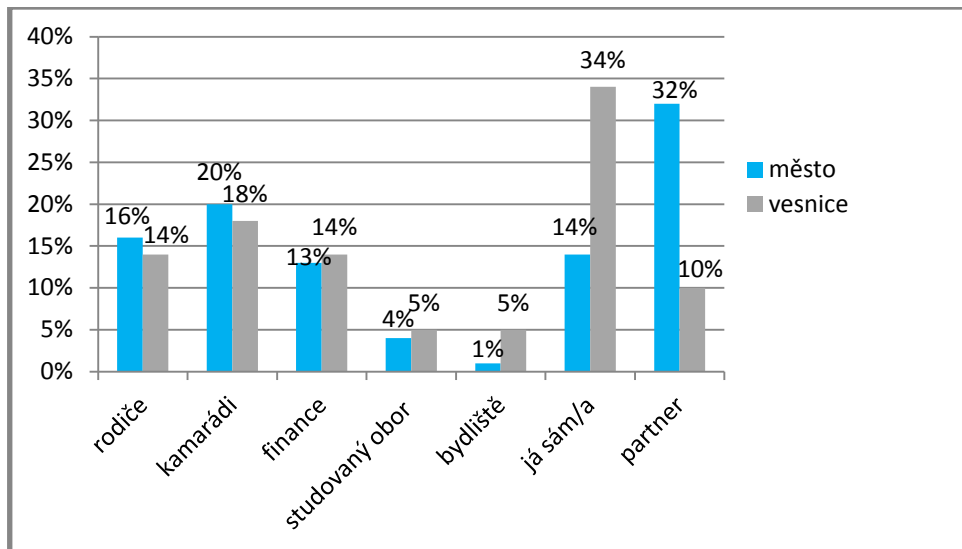
Zda jsou rozdíly v odpovědích studentů z úplné, neúplné, doplněné či jiné rodiny je patrné z Tabulky 6. Nejvýznamnějším faktorem ovlivňujícím plánování a způsob trávení volného času jsou pro 22 % studentů z úplných rodin rodiče. Tato možnost byla zvolena studenty z neúplných rodin pouze v 9 % odpovědí, z doplněných rodin pak pouze v 5 % odpovědí. Studenti z neúplných rodin nejčastěji volili možnost „partner“, který byl zvolen 36 % z nich. Tuto možnost volilo 20 % studentů z úplných rodin a 22 % z doplněných rodin. Nejvíce studentů z doplněných rodin (26 %) volilo jako nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času kamarády a možnost „já sám/a“. Možnost „kamarádi“ byla studenty z úplných rodin zvolena v 19 % odpovědí, studenty z neúplných rodin v 17 % odpovědí. Možnost „já sám/a“ vybralo 17 % studentů z úplných rodin a 30 % studentů z neúplných rodin a dokonce 50 % studentů z „jiných“ rodin, čímž se pro tyto respondenty stal tento faktor jako nejčastěji volitelný. Dle výše popsaných výsledků, sledujeme rozdíly v odpovědích studentů rozdělených do skupin dle druhu rodiny, ze které pocházejí. Sledovaný faktor pro ověření Hypotézy 2 - finance byl nejčastěji volen studenty z „jiných“ rodin, a to 25 % z nich, dále pak 16 % studentů z doplněných rodin, 14 % studentů z úplných rodin a pouze 4 % studentů z rodin neúplných. Můžeme tedy říci, že i četnost zvolení tohoto faktoru ovlivňuje, z jakých rodin respondenti pocházejí.

Tabulka 6: Nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času vzhledem k druhu rodiny, ze které studenti pocházejí

faktor	druh rodiny			
	úplná	neúplná	doplněná	jiná
rodiče	22%	9%	5%	0%
kamarádi	19%	17%	26%	0%
finance	14%	4%	16%	25%
studovaný obor	4%	4%	0%	25%
bydliště	4%	0%	5%	0%
já sám/a	17%	30%	26%	50%
partner	20%	36%	22%	0%
jiný	0%	0%	0%	0%
celkem	100%	100%	100%	100%

Zda jsou rozdíly v odpovědích studentů z města a studentů z vesnice vyplývá z Obrázku 7. Studenti z města nejčastěji (32 %) volili jako nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času partnera. Tuto možnost zvolili studenti z vesnice pouze v 10 % odpovědí. Naopak studenti z vesnice nejčastěji (34 % z nich) volili možnost „já sám/a“, kterou studenti z města volili pouze ve 14 %

odpovědí. Finance jako nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času zvolilo pouze 13 % dotázaných z města a 14 % studentů z vesnice. Nemůžeme tedy říci, že četnost zvolení tohoto faktoru ovlivňuje, odkud respondenti pocházejí.

Obrázek 7: Nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času vzhledem k bydlišti studentů

Na otázku, proč respondenti nenavštěvují žádný zájmový kroužek/klub/organizaci, apod. odpovídalo pouze 62% respondentů, kteří v předcházející otázce (Položka 18) odpověděli, že žádný kroužek nenavštěvují. Z Tabulky 7 vyplývá, že hlavním důvodem, proč studenti nenavštěvují žádný zájmový kroužek/klub/organizaci je s 52 % nedostatek času. Toto se ale rozchází s tvrzením, které zjišťovala Položka 5, a to zda si studenti myslí, že mají volného času dostatek. Právě u tohoto vzorku respondentů bylo ověřeno, jak se k dostatku času vyjádřili i ve zmiňované Položce 5 a 84 % z nich uvedlo, že si myslí, že dostatek času má. Je tedy možné, že uváděný důvod „nedostatek času“, je pouze důvodem zástupným, zastírajícím skutečnou příčinu. Námi posuzovaný faktor – finanční náročnost, byl zvolen pouze v 18 % odpovědí, nicméně se v rámci této položky zařadil jako druhá nejčastěji volená možnost. Zjištění v rámci Položky 9 umístilo tento faktor až na páté místo (za možnost „partner“ „já sám/a“ - pro tuto položku nebyly tyto možnosti v nabídce, „kamarádi a „rodiče“).

Tabulka 7: Hlavní důvod nenavštěvování žádného zájmového kroužku/klubu/organizace, apod.

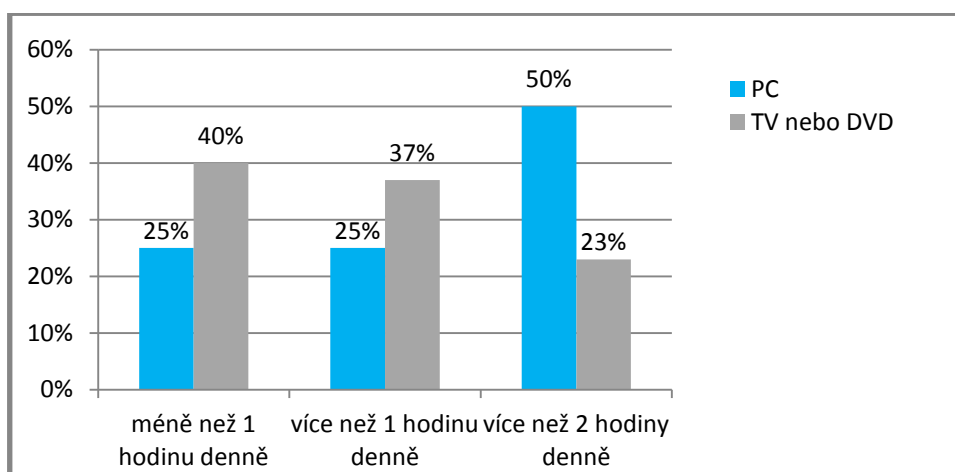
důvod	
malá kapacita míst	2%
finanční náročnost	18%
dojíždění z místa bydliště	11%
nezájem kamarádů	2%
nesouhlas rodičů	0%
nedostatek času	52%
jiný	15%
celkem	100%

Závěr k H2: Podle zjištěných údajů pouze pro 13 % dotázaných jsou nejvýznamnějším faktorem ovlivňujícím plánování a způsob trávení volného času finance. To je potvrzeno i s ohledem na bydliště respondentů. Četnost zvolení tohoto faktoru ovlivňuje, z jaké rodiny studenti pocházejí. **H2 nepřijímáme.**

H3 - Předpokládám, že středoškolská mládež tráví více času u počítače jak sledováním TV nebo DVD.

Tuto hypotézu ověřovaly Položky 1, 4, 12, 14 a 20. Položka 20 je doplňující.

U počítače tráví 75 % studentů průměrně více než 1 hodinu denně, z toho 50 % dokonce více než 2 hodiny denně. Méně než 1 hodinu denně průměrně tráví touto aktivitou 25 % dotázaných. Sledováním TV nebo DVD tráví 60 % respondentů průměrně více než 1 hodinu denně, z toho pouze 23 % více než 2 hodiny denně. Méně než 1 hodinu denně průměrně tráví touto aktivitou 40 % dotázaných. Z porovnání těchto dvou položek můžeme vyvodit, že více času tráví respondenti u počítače (viz Obrázek 8).

Obrázek 8: Průměrný čas strávený u počítače vzhledem k průměrnému času strávenému sledováním TV nebo DVD

Zda jsou rozdíly mezi studenty z nižších a vyšších ročníků při porovnávání času stráveného u počítače a času stráveného sledováním TV nebo DVD je patrné z Tabulky 8. Výsledky udávají, že jak studenti z nižších, tak i studenti z vyšších ročníků tráví více času u počítače jak sledováním TV nebo DVD. U studentů z nižších ročníků pak tento rozdíl není natolik výrazný, jako u studentů z vyšších ročníků, z nichž 80 % tráví u počítače více než 1 hodinu denně, z toho 40 % z nich navíc tráví u počítače více než 2 hodiny denně. Naopak sledováním TV nebo DVD tráví více než 1 hodinu denně „pouze“ 52 % studentů z vyšších ročníků, z toho pouze 17 % z nich více než 2 hodiny denně.

Tabulka 8: Průměrný čas strávený u počítače vzhledem k průměrnému času strávenému sledováním TV nebo DVD vzhledem k ročníku studia studentů

čas	PC	TV nebo DVD	PC	TV nebo DVD
	nižší		vyšší	
méně než 1 hodinu denně	28%	33%	20%	48%
více než 1 hodinu denně	12%	38%	40%	35%
více než 2 hodiny denně	60%	29%	40%	17%
celkem	100%	100%	100%	100%

Zda bylo zjištěno jiné zjištění, popřípadě větší či menší rozdíl, v případě rozdělení respondentů na ty, kteří pochází z města, a ty, kteří pochází z vesnice, při porovnání času stráveného u počítače a času stráveného sledováním TV nebo DVD udává Tabulka 9. Z těchto výsledků vyplývá, že obě dvě skupiny tráví více času u počítače jak sledováním TV nebo DVD, čímž bylo potvrzeno výše zjištěné.

Tabulka 9: Průměrný čas strávený u počítače vzhledem k průměrnému času strávenému sledováním TV nebo DVD vzhledem k bydlišti studentů

čas	PC	TV nebo DVD	PC	TV nebo DVD
	město		vesnice	
méně než 1 hodinu denně	25%	39%	25%	41%
více než 1 hodinu denně	20%	34%	32%	41%
více než 2 hodiny denně	55%	27%	43%	18%
celkem	100%	100%	100%	100%

Co by studenti dělali ve volném čase, kdyby si mohli vybrat, vyplývá z Tabulky 10. Studenti měli zvolit z nabídky vždy tři aktivity a seřadit je podle jejich preferencí – důležitosti (1 – nejdůležitější). Možnost „internet (včetně návštěvy

sociálních sítí) nebo hra na PC“ byla zvolena pouze ve 2 % odpovědí, čímž se v oblíbenosti zařadila na poslední místo. Jako nejdůležitější aktivita byla vybrána pouze 1 % respondentů. Možnost „sledování TV nebo DVD“, byla zvolena ve 4 % odpovědí, a tím obsadila spolu s možností „vzdělávání/praxe v oboru“ předposlední místo. Jako nejdůležitější aktivita nebyla vybrána dokonce žádným respondentem (0 %). Pozn.: Souhrnné výsledky jsou popsány u Hypotézy 1, Tabulky 5.

Tato tvrzení se však rozchází se skutečnostmi zjištěnými Položkami 12 a 14 (viz výše), ze kterých vyplynulo, že 75 % respondentů tráví u počítače průměrně více než 1 hodinu denně volného času, sledováním TV nebo DVD pak 60 % odpovídajících. Z těchto výsledků můžeme tedy usuzovat, že respondenti by těmto aktivitám nevěnovali tolik pozornosti, kdyby měli možnost si zvolit i aktivity jiné.

Tabulka 10: Tři nejoblíbenější volnočasové aktivity dle výběru studentů

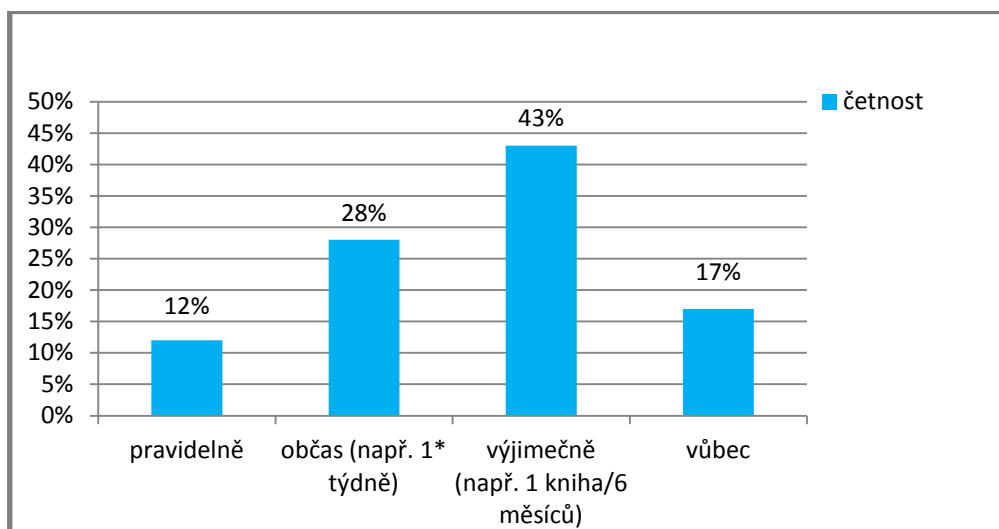
aktivita	1. možnost	2. možnost	3. možnost	celkem
setkávání se s kamarády ze školy	10%	11%	10%	10%
setkávání se s kamarády z místa bydliště	34%	22%	5%	20%
internet (včetně návštěvy sociálních sítí) nebo hra na PC	1%	2%	3%	2%
sledování TV nebo DVD	0%	6%	6%	4%
čtení knih	2%	4%	9%	5%
poslech hudby	4%	17%	24%	15%
sport	11%	10%	24%	15%
vzdělávání/praxe v oboru	1%	7%	3%	4%
čas s rodiči	13%	12%	11%	12%
jiná	24%	9%	5%	13%
celkem	100%	100%	100%	100%

Závěr k H3: Podle zjištěných údajů více času tráví respondenti u počítače jak sledováním TV nebo DVD. To je potvrzené i s ohledem na ročník studia a bydliště respondentů. U studentů z nižších ročníků pak tento rozdíl není natolik výrazný, jako u studentů z vyšších ročníků. **H3 přijímáme.**

H4 - Pravidelně ve svém volném čase čte knihu méně jak 10% respondentů.

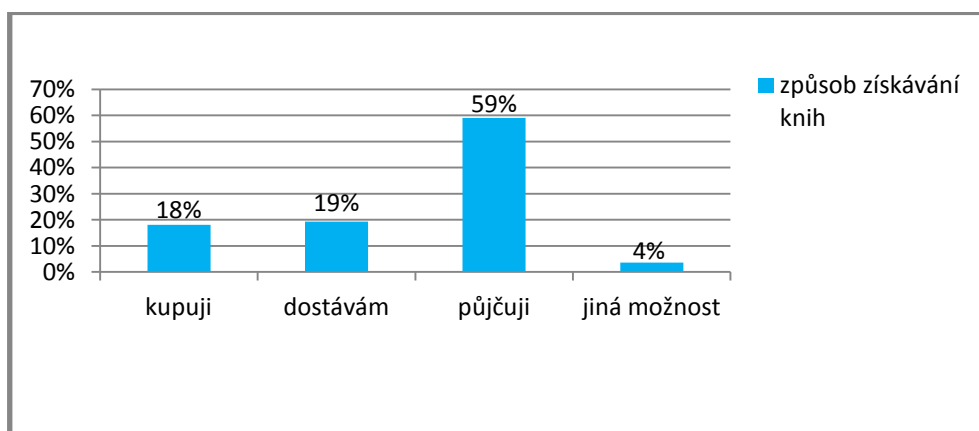
Tuto hypotézu ověřovaly Položky 2, 15, 16, 17 a 20. Položka 20 je doplňující.

Jak často čtou respondenti knihy je patrné z Obrázku 9, který udává, že nejvíce dotázaných studentů (43 %) čte knihy pouze výjimečně. Naopak pravidelně čte knihy jen 12 % respondentů. Možnost „občas“ zvolilo 28 % studentů a možnost „vůbec“ se vyskytla v 17 % odpovědí.

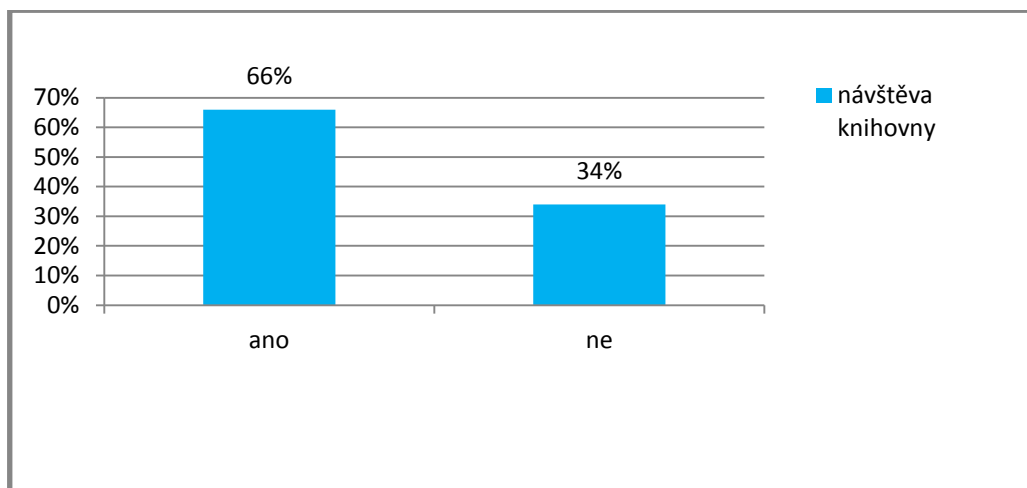
Obrázek 9: Četnost čtení knih

Respondenti, kteří čtou knihy buď pravidelně, občas nebo alespoň výjimečně, odpovídali na otázku, jakým způsobem knihy získávají. Jak vyplývá z Obrázku 10, z celkového počtu 166 respondentů si 59 % knihy půjčuje, 19 % je dostává a 18 % je kupuje. Jinou možnost pak zvolila 4 % dotázaných, v rámci které studenti uvedli, že si knihy stahují z internetu nebo čtou knihy, které již ve „své“ knihovně mají, popřípadě kombinují všechny uvedené možnosti.

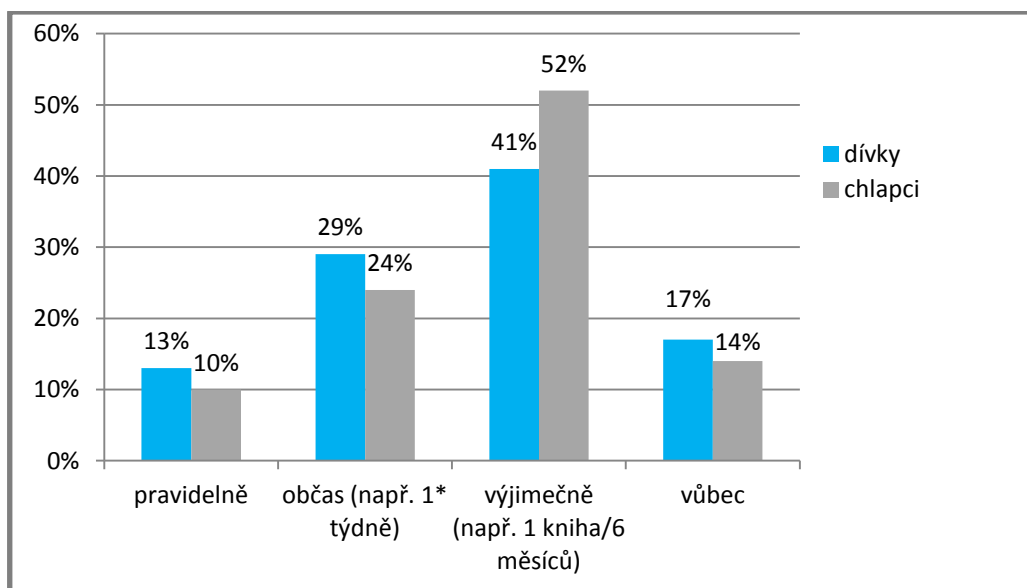
Obrázek 10: Způsob získávání knih

Na otázku, zda studenti chodí do knihovny či ne, odpovídali pouze respondenti, kteří si knihy půjčují, a také odpovídající, kteří zvolili v Položce 16 jinou možnost ve smyslu kombinace všech uvedených možností. Obrázek 11 tedy udává, že z celkového počtu 100 respondentů, 66 % do knihovny chodí a naopak 34 % studentů knihovnu nenavštěvuje.

Obrázek 11: Návštěva knihovny

Zda jsou rozdíly v četnosti čtení knih mezi dívkami a chlapci je patrné z Obrázku 12. Pravidelně čte knihy 13 % dívek a 10 % chlapců, občas pak 29 % dívek a 24 % chlapců. Naopak knihy vůbec nečte 17 % dívek a 14 % chlapců. Možnost „výjimečně“ pak zvolilo 52 % chlapců a 41 % dívek. Z těchto výsledků můžeme tedy usuzovat, že dívky čtou knihy pravidelněji než chlapci, rozdíly jsou ale velmi nepatrné.

Obrázek 12: Četnost čtení knih vzhledem k pohlaví studentů

Co by studenti dělali ve volném čase, kdyby si mohli vybrat, vyplývá z Tabulky 11. Studenti měli zvolit z nabídky vždy 3 aktivity a seřadit je podle jejich preferencí – důležitosti (1 – nejdůležitější). Stěžejní možnost pro ověření Hypotézy 4 „čtení knih“ byla zvolena pouze v 5 % odpovědí, čímž se zařadila mezi méně oblíbené činnosti. Dokonce jako nejdůležitější aktivita byla vybrána pouze 2 % respondentů. Nejčastěji ji odpovídající zařazovali na třetí místo, kam ji umístilo 9 % z nich. Pozn.: Souhrnné výsledky jsou popsány u Hypotézy 1, Tabulka 5.

Tabulka 11: Tři nejoblíbenější volnočasové aktivity dle výběru studentů

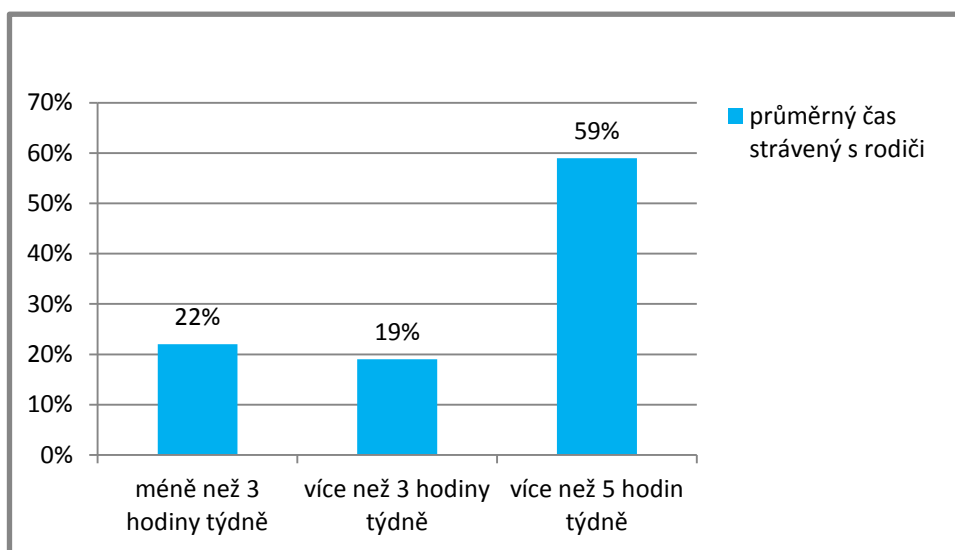
aktivita	1. možnost	2. možnost	3. možnost	celkem
setkávání se s kamarády ze školy	10%	11%	10%	10%
setkávání se s kamarády z místa bydliště	34%	22%	5%	20%
internet (včetně návštěvy sociálních sítí) nebo hra na PC	1%	2%	3%	2%
sledování TV nebo DVD	0%	6%	6%	4%
čtení knih	2%	4%	9%	5%
poslech hudby	4%	17%	24%	15%
sport	11%	10%	24%	15%
vzdělávání/praxe v oboru	1%	7%	3%	4%
čas s rodiči	13%	12%	11%	12%
jiná	24%	9%	5%	13%
celkem	100%	100%	100%	100%

Závěr k H4: Podle zjištěných údajů pravidelně čte knihy 12 % dotázaných studentů. To je potvrzeno i s ohledem na pohlaví respondentů. **H4 nepřijímáme.**

H5 - Předpokládám, že více jak polovina studentů tráví průměrně s rodiči více než 3 hodiny volného času za týden.

Tuto hypotézu ověřovaly Položky 3, 7, 8, 9, 10, 11 a 21. Položka 21 je doplňující.

Obrázek 13 udává, kolik hodin volného času týdně průměrně tráví studenti s rodiči. Většina dotázaných studentů (78 %) stráví s rodiči průměrně více než 3 hodiny volného času za týden, dokonce pak 59 % z nich více než 5 hodin týdně. Naopak průměrně méně než 3 hodiny volného času týdně stráví s rodiči 22 % respondentů.

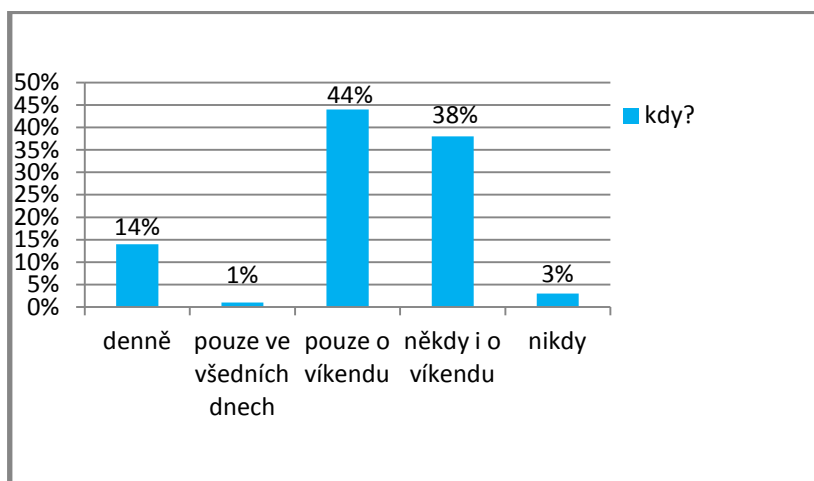
Obrázek 13: Průměrný čas strávený s rodiči

Zda při určení času stráveného s rodiči hraje roli, z jaké rodiny dotazovaní studenti pocházejí, vyplývá z Tabulky 12. Nejvyšší procento - 82 % studentů, kteří průměrně tráví volný čas s rodiči více než 3 hodiny týdně, zastupuje skupina respondentů z úplných rodin, dokonce 63 % z nich pak stráví s rodiči průměrně více než 5 hodin volného času týdně. I studenti z ostatních druhů rodin zvolili tuto možnost alespoň v 50 % odpovědí. Rozdíly jsou tedy nepatrné.

Tabulka 12: Průměrný čas strávený s rodiči vzhledem k druhu rodiny, ze které studenti pocházejí

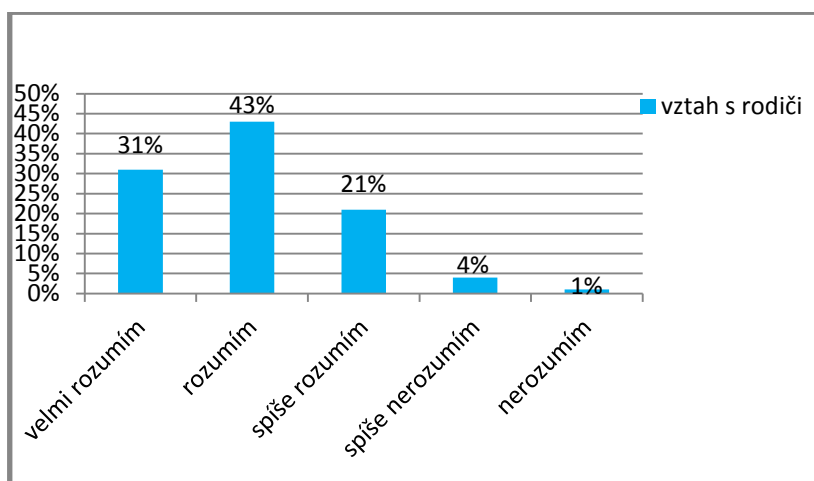
čas s rodiči	druh rodiny			
	úplná	neúplná	doplňná	jiná
méně než 3 hodiny týdně	18%	26%	25%	22%
více než 3 hodiny týdně	19%	17%	25%	19%
více než 5 hodin týdně	63%	57%	50%	59%
celkem	100%	100%	100%	100%

Kdy tento čas studenti s rodiči tráví je patrné z Obrázku 14. Nejvíce času se 44 % stráví s rodiči dotazovaní pouze o víkendu, 38 % respondentů zvolilo možnost „někdy i o víkendu“, což znamená, že společné aktivity se svými rodiči absolvují převážně ve všední dny a pokud je možnost, tak i o víkendu. Denně pak se svými rodiči absolvuje společné aktivity 14 % respondentů. Možnost „pouze ve všedních dnech“ využilo 1 % dotázaných a možnost „nikdy“ 3 % studentů.

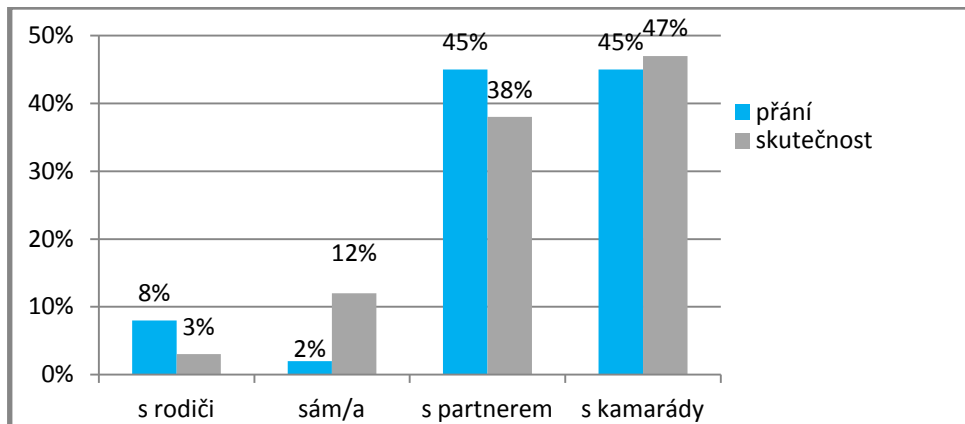
Obrázek 14: Dny, ve kterých studenti tráví volný čas s rodiči

Údaje z Obrázku 15 udávají vztah studentů ke svým rodičům. Nejvíce respondentů (43 %) uvedlo, že si se svými rodiči rozumí, 31 % studentů dokonce odpovědělo, že si s rodiči velmi rozumí. Možnost „spíše rozumím“ byla zvolena 21 % respondentů. Naopak možnost „spíše nerozumím“ byla zvolena pouze 4 % studentů a 1 % respondentů uvedlo, že si se svými rodiči nerozumí. Tyto informace jsou potěšující.

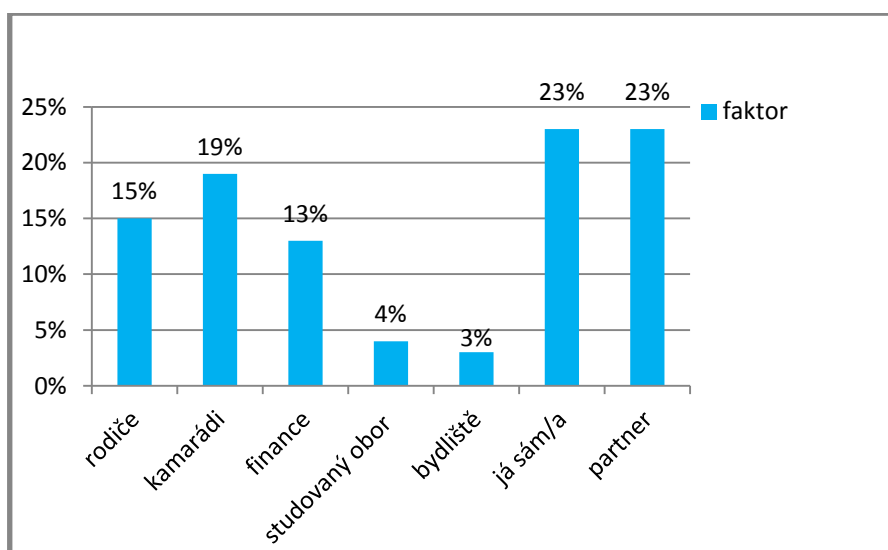
Obrázek 15: Vztah s rodiči

Obrázek 16 znázorňuje porovnání přání – s kým by studenti volný čas trávili nejraději a skutečnosti – s kým studenti nejvíce tráví volný čas. S rodiči ve skutečnosti tráví nejvíce volného času pouhých 3 % dotázaných, avšak nejraději by s nimi trávilo volný čas 8 % respondentů.

Obrázek 16: Přání - s kým by studenti volný čas trávili nejraději vzhledem ke skutečnosti – s kým studenti nejvíce tráví volný čas

Jak vyplývá z Obrázku 17 v rámci určení nejvýznamnějšího faktoru ovlivňujícího plánování a způsob trávení volného času se možnost „rodiče“ umístila až na čtvrté místo (za možnost „partner“, „já sám/a“ a „kamarádi“). Tuto možnost zvolilo 15 % odpovídajících, což dokresluje Položku 8, která ověřovala, s kým nejčastěji studenti tráví volný čas ve skutečnosti. Pokud totiž studenti s daným sociálním partnerem netráví volný čas, pravděpodobně nemá tato osoba ani takový vliv na jeho plánování a způsob trávení jako osoby ostatní, s kterými studenti tráví volný čas častěji.

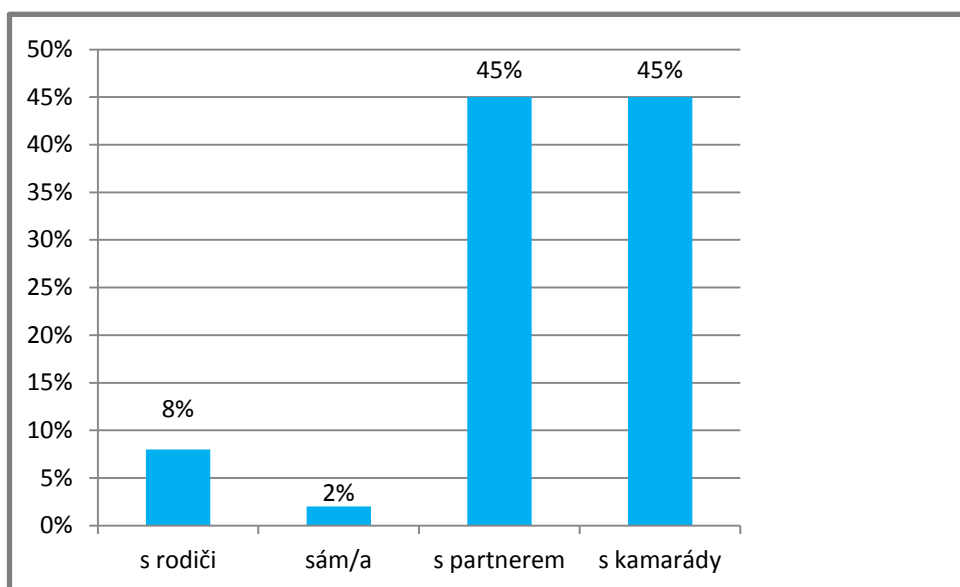
Obrázek 17: Nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času

Závěr k H5: Podle zjištěných údajů 78 % dotázaných studentů tráví s rodiči průměrně více než 3 hodiny volného času za týden, dokonce pak 59 % z nich více než 5 hodin týdně. To je potvrzené i s ohledem na duh rodiny, ze které respondenti pocházejí. Volný čas tráví respondenti s rodiči převážně o víkendu. **H5 přijímáme.**

H6 - Více jak polovina respondentů by nejraději trávila volný čas zejména s kamarády.

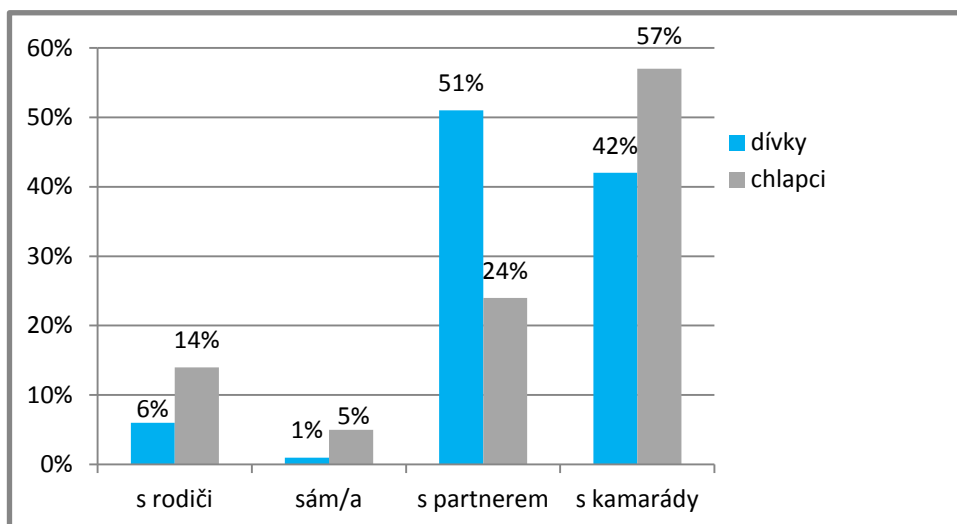
Tuto hypotézu ověřovaly Položky 2, 3, 8, 9 a 21. Položka 9 je doplňující.

S kým nejraději by respondenti trávili volný čas je patrné z Obrázku 18. Zejména s kamarády by nejraději trávilo volný čas 45 % dotázaných. Stejně % zvolilo možnost „s partnerem“. S rodiči pak pouze 8 % studentů. Nejméně početnou skupinu je s 2 % skupina respondentů, kteří uvedli možnost trávení svého volného času pouze sami se sebou.

Obrázek 18: Nejoblíbenější sociální partner pro trávení volného času

Zda jsou rozdíly v přání trávení volného času mezi dívkami a chlapci vyplývá z Obrázku 19. Největší rozdíl je patrný v přání trávit volný čas zejména s partnerem. Toto přání projevilo 51 % dívek a pouze 24 % chlapců. Naopak volný čas trávený zejména s kamarády upřednostňuje 57 % chlapců a pouze 42 % dívek. Chlapci častěji než dívky uváděli také možnost „s rodiči“ (14 %) a „sám“ (5 %).

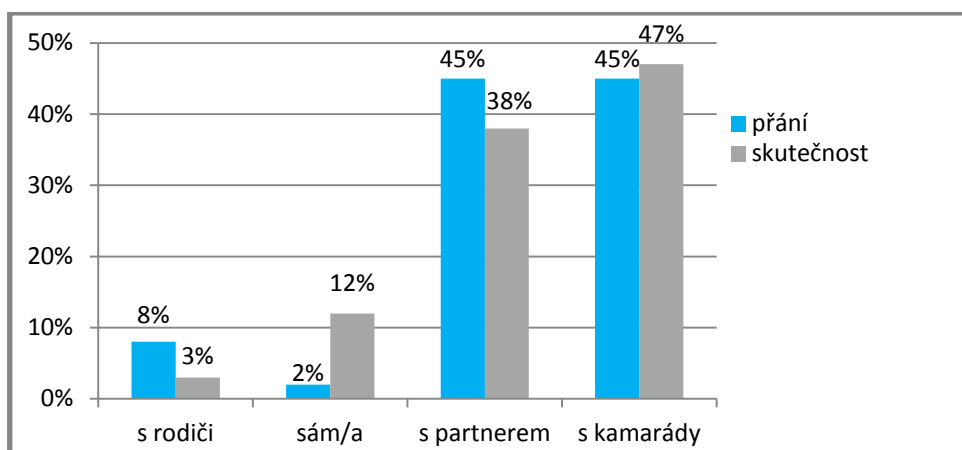
Obrázek 19: Nejoblíbenější sociální partner pro trávení volného času vzhledem k pohlaví studentů

Zda jsou rozdíly v přání trávení volného času v závislosti na druhu rodiny, z jaké respondenti pocházejí (úplná, neúplná, doplněná, jiná) udává Tabulka 13. 48 % studentů z úplných rodin a 53 % studentů z doplněných rodin nejčastěji volili možnost „s kamarády“. Jako druhý nejčastější výběr byl u těchto skupin vybrán volný čas strávený zejména s partnerem (úplná – 46 %, doplněná 47 %). Tuto možnost zvolilo jako nejvíce zastoupenou 40 % studentů z rodin neúplných. Nejvíce respondentů z „jiných“ rodin (50 %) si přeje trávit volný čas zejména s kamarády a s partnerem. Největší rozdíly spatřujeme v přání trávit volný čas zejména s rodiči. Tuto možnost zvolilo 26 % studentů z neúplných rodin a pouze 4 % respondentů z rodin úplných. Tuto možnost nevybral žádný respondent z doplněné či „jiné“ rodiny.

Tabulka 13 Nejoblíbenější sociální partner pro trávení volného času vzhledem k druhu rodiny, ze které studenti pocházejí

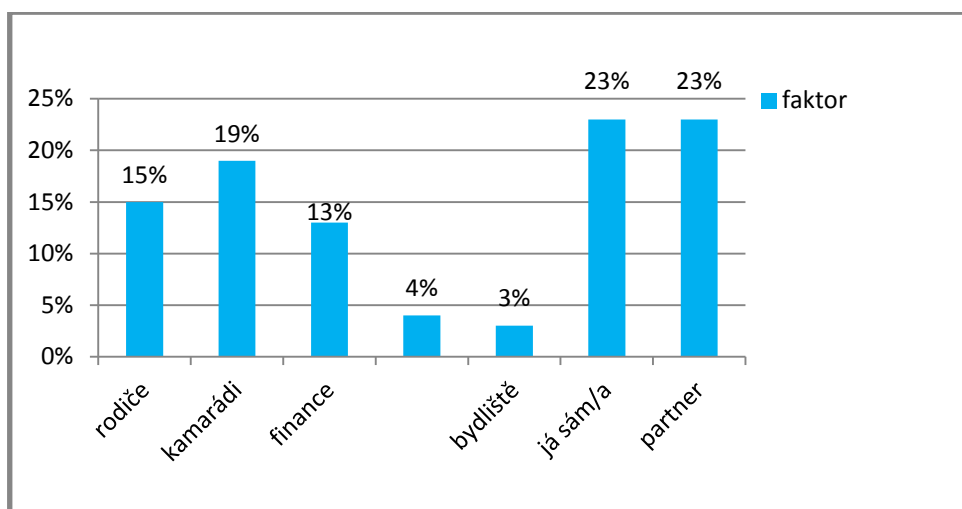
druh rodiny	s rodiči	sám/a	s partnerem	s kamarády	celkem
úplná	4%	2%	46%	48%	100%
neúplná	26%	4%	40%	30%	100%
doplněná	0%	0%	47%	53%	100%
jiná	0%	0%	50%	50%	100%

Obrázek 20 ukazuje porovnání přání - s kým by studenti volný čas trávili nejraději a skutečnosti – s kým studenti nejvíce tráví volný čas. Poměr sledované možnosti pro ověření Hypotézy 6 „kamarádi“ je nejvíce vyvážený (přání 45 %, skutečnost 47 %). Naopak největší % nárůst – 7 % je patrný v přání trávit volný čas zejména s partnerem oproti skutečnému času strávenému s ním. S rodiči ve skutečnosti tráví nejvíce volného času pouhá 3 % dotázaných, avšak nejraději by s nimi trávilo volný čas 8 % respondentů. Největší pokles pak spatřujeme u možnosti „sám/a“, kdy takto volný čas tráví 12 % studentů, ale přáním to je pouhých 2%.

Obrázek 20: Přání - s kým by studenti volný čas trávili nejraději vzhledem ke skutečnosti – s kým studenti nejvíce tráví volný čas

Jak vyplývá z Obrázku 21 v rámci určení nejvýznamnějšího faktoru ovlivňujícího plánování a způsob trávení volného času se možnost „kamarádi“ umístila na třetí místo (za možnost „partner“ a „já sám/a“). Tuto možnost zvolilo 19 % respondentů.

Obrázek 21: Nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času

Závěr k H6: Podle zjištěných údajů pouze 45 % respondentů by nejráději trávil volný čas zejména s kamarády. Pokud bychom však sledovali tuto hypotézu v závislosti na pohlaví a druhu rodiny, ze které respondenti pocházejí, pak tuto možnost volilo 57 % chlapců a 53 % studentů z doplněných rodin. **H6 nepřijímáme.**

4.5 Zhodnocení výsledků šetření

Dotazníkovým šetřením volnočasových činností bylo získáno velké množství informací, ze kterých byly některé překvapující, jiné velmi zajímavé. Šetření probíhalo na střední odborné škole v Hradci Králové, která je jednou z největších škol v Královéhradeckém kraji. Dotazník byl rozdán vybraným studentům gastronomických oborů z I., II., III. a IV. ročníků učňovského i maturitního studia v průběhu jednoho týdne. Kompletně bylo vyplněno celkem 200 dotazníků. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 52 % studentů z nižších ročníků a 48 % studentů z vyšších ročníků, 79 % dívek a 21 % chlapců, 54 % respondentů z úplných rodin, 23 % z neúplných rodin, 19 % z doplněných rodin a 4 % z „jiných“ rodin, 56 % studentů z města a 44 % z vesnice.

H1 - Předpokládám, že studenti tráví více než 1 hodinu denně na sociálních sítích - internetu.

U počítače tráví průměrně více než 1 hodinu denně 75 % respondentů, z toho 50 % dokonce více než 2 hodiny denně. Na sociálních sítích - internetu pak tráví průměrně více než 1 hodinu denně 77 % respondentů, z toho 46 % dokonce více než 2 hodiny denně. Z porovnání těchto dvou položek můžeme vyvodit, že téměř veškerý čas strávený u počítače tráví dotazovaní studenti na sociálních sítích - internetu. Studenti z vyšších ročníků tráví na sociálních sítích - internetu více času než studenti z nižších ročníků. Jedním z důvodů je, že starší adolescenti mají více sociálních partnerů a již více chodí do společnosti. Stejně tak chlapci tráví na sociálních sítích - internetu více času než dívky, avšak rozdíly nejsou nijak zásadní. Obě pohlaví sociální sítě využívají ke komunikaci s kamarády, k navazování nových známostí a často i k prezentování vlastní osoby. Vzhledem k tomu, že více než 1 hodinu denně tráví více respondentů na sociálních sítích - internetu jak u počítače, je pravděpodobné, že návštěvu sociálních sítí na internetu studenti uskutečňují i přes mobilní telefony.

Na otázku, co by studenti dělali, kdyby si mohli vybrat, byla možnost „internet (včetně návštěvy sociálních sítí) nebo hra na PC“ zvolena pouze ve 2 % odpovědí,

čímž se v oblíbenosti zařadila na poslední místo. Dokonce jako nejdůležitější aktivita byla vybrána pouze 1 % respondentů. Toto tvrzení se však rozchází se skutečností, ze které vyplynulo, že 75 % respondentů tráví těmito aktivitami více než 1 hodinu denně volného času. Z tohoto výsledku můžeme tedy usuzovat, že by respondenti této aktivitě nevěnovali tolik pozornosti, kdyby měli možnost si zvolit i aktivity jiné.

Závěr k H1: Podle zjištěných údajů 77 % dotázaných tráví průměrně na sociálních sítích - internetu více než 1 hodinu denně. Údaje potvrzuje i skutečnost, že 75 % studentů tráví průměrně více než 1 hodinu denně u počítače. Studenti z vyšších ročníků a chlapci pak touto aktivitou tráví více času než studenti z nižších ročníků a dívky. **H1 přijímáme.**

H2 - Finance jsou nejvýznamnějším faktorem ovlivňujícím plánování a způsob trávení volného času.

Nejvýznamnějším faktorem ovlivňujícím plánování a způsob trávení volného času je pro 23 % dotázaných partner. Pro stejný počet dotázaných jsou nejvýznamnějším faktorem ovlivňujícím plánování a způsob trávení volného času oni sami, pro 19 % to jsou kamarádi, pro 15 % rodiče, pro 13 % finance, pro 4 % to je pak studovaný obor a pro 3% bydliště. Finance se tedy s výsledkem 13 % zařadily až na páté místo. Partner se stal se 38 % druhou nejčastější odpovědí i na otázku, s kým nejčastěji dotazovaní tráví volný čas, což potvrzuje partnera, jako jeden z nejvýznamnějších faktorů ovlivňující plánování a způsob trávení volného času. Pokud totiž studenti s daným sociálním partnerem tráví volný čas, pravděpodobně má tato osoba i značný vliv na jeho plánování a způsob trávení.

Finance jako nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času, byl nejčastěji volen studenty z „jiných“ rodin, a to 25 % z nich, dále pak 16 % studentů z doplněných rodin, 14 % studentů z úplných rodin a pouze 4 % studentů z rodin neúplných. Můžeme tedy říci, že četnost zvolení tohoto faktoru ovlivňuje, z jaké rodiny studenti pocházejí. Finance jako nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času zvolilo pak pouze 13 % dotázaných z města a 14 % studentů z vesnice. Nemůžeme tedy říci, že četnost zvolení tohoto faktoru ovlivňuje, odkud studenti pocházejí. Finanční náročnost jako důvod, proč respondenti nenavštěvují žádný zájmový kroužek/klub/organizaci, apod. byl zvolen pouze

v 18 % (11) odpovědí, nicméně se v rámci této položky zařadil jako 2. nejčastěji volená možnost. Na tuto otázku odpovídali pouze respondenti, kteří uvedli, že žádný zájmový kroužek/klub/organizaci nenavštěvují.

Závěr k H2: Podle zjištěných údajů pouze pro 13 % dotázaných jsou nejvýznamnějším faktorem ovlivňujícím plánování a způsob trávení volného času finance. To je potvrzeno i s ohledem na bydliště respondentů. Četnost zvolení tohoto faktoru ovlivňuje, z jaké rodiny studenti pocházejí. **H2 nepřijímáme**

H3 - Předpokládám, že středoškolská mládež tráví více času u počítače jak sledováním TV nebo DVD.

U počítače tráví 75 % studentů průměrně více než 1 hodinu denně, z toho 50 % dokonce více než 2 hodiny denně. Méně než 1 hodinu denně průměrně tráví touto aktivitou 25 % dotázaných. Sledováním TV nebo DVD tráví 60 % respondentů průměrně více než 1 hodinu denně, z toho pouze 23 % více než 2 hodiny denně. Méně než 1 hodinu denně průměrně tráví touto aktivitou 40 % dotázaných. Z porovnání těchto dvou položek můžeme vyvodit, že více času tráví respondenti u počítače. Výsledky dále udávají, že jak studenti z nižších, tak i studenti z vyšších ročníků tráví více času u počítače jak sledováním TV nebo DVD. U studentů z nižších ročníků pak tento rozdíl není natolik výrazný, jako u studentů z vyšších ročníků, z nichž 80 % tráví u počítače více než 1 hodinu denně, z toho 40 % z nich navíc tráví u počítače více než 2 hodiny denně. Naopak sledováním TV nebo DVD tráví více než 1 hodinu denně „pouze“ 52 % studentů z vyšších ročníků, z toho pouze 17 % z nich více než 2 hodiny denně. Z porovnání odpovědí studentů z města a studentů z vesnice vyplývá, že obě dvě skupiny tráví více času u počítače jak sledováním TV nebo DVD.

Na otázku, co by studenti dělali ve volném čase, kdyby si mohli vybrat, volili možnost „internet (včetně návštěvy sociálních sítí) nebo hra na PC“ pouze ve 2 % odpovědí, čímž se v oblíbenosti tato aktivita zařadila na poslední místo. Jako nejdůležitější aktivita byla vybrána pouze 1 % respondentů. Možnost „sledování TV nebo DVD“, byla zvolena ve 4 % odpovědí, a tím obsadila spolu s možností „vzdělávání/praxe v oboru“ předposlední místo. Jako nejdůležitější aktivita nebyla vybrána dokonce žádným respondentem. Z těchto výsledků můžeme tedy usuzovat, že respondenti

by těmito činnostem nevěnovali tolik pozornosti, kdyby měli možnost si zvolit i aktivity jiné.

Závěr k H3: Podle zjištěných údajů více času tráví respondenti u počítače jak sledováním TV nebo DVD. To je potvrzené i s ohledem na ročník studia a bydliště respondentů. U studentů z nižších ročníků pak tento rozdíl není natolik výrazný, jako u studentů z vyšších ročníků. **H3 přijímáme.**

H4 - Pravidelně ve svém volném čase čte knihu méně jak 10% respondentů.

Nejvíce dotázaných studentů (43 %) čte knihy pouze výjimečně. Naopak pravidelně čte knihy jen 12 % respondentů. Možnost „občas“ zvolilo 28 % studentů a možnost „vůbec“ se vyskytla v 17 % odpovědí. Pravidelně čte knihy 13 % dívek a 10 % chlapců, občas pak 29 % dívek a 24 % chlapců. Naopak knihy vůbec nečte 17 % dívek a 14 % chlapců. Možnost „výjimečně“ pak zvolilo 52 % chlapců a 41 % dívek. Z těchto výsledků můžeme tedy usuzovat, že dívky čtou knihy pravidelněji než chlapci, rozdíly jsou ale velmi nepatrné. Respondenti, kteří čtou knihy buď pravidelně, občas nebo alespoň výjimečně, odpovídali na otázku, jakým způsobem knihy získávají. Z celkového počtu 166 respondentů, si 59 % knihy půjčuje, 19 % je dostává a 18 % je kupuje. Jinou možnost pak zvolila 4 % dotázaných, v rámci které studenti uvedli, že si knihy stahují z internetu nebo čtou knihy, které již ve „své“ knihovně mají, popřípadě kombinují všechny uvedené možnosti. Respondenti, kteří si knihy půjčují a Ti, co je získávají „jiným“ způsobem ve smyslu kombinace všech uvedených možností, odpovídali na otázku, zda chodí do knihovny či ne. Z celkového počtu 100 respondentů, 66 % do knihovny chodí a naopak 34 % knihovnu nenavštěvuje.

Na otázku, co by studenti dělali ve volném čase, kdyby si mohli vybrat, volili možnost „čtení knih“ pouze v 5 % odpovědí, čímž se tato aktivita zařadila mezi méně oblíbené činnosti. Dokonce jako nejdůležitější aktivita byla tato činnost vybrána pouze 2 % respondentů. Nejčastěji ji odpovídající zařazovali na třetí místo, kam ji umístilo 9 % z nich.

Závěr k H4: Podle zjištěných údajů pravidelně čte knihy 12 % dotázaných studentů. To je potvrzeno i s ohledem na pohlaví respondentů. **H4 nepřijímáme.**

H5 - Předpokládám, že více jak polovina studentů tráví průměrně s rodiči více než 3 hodiny volného času za týden.

S rodiči tráví průměrně více než 3 hodiny volného času za týden 78 % dotázaných studentů, dokonce pak 59 % z nich více než 5 hodin týdně. Nejvyšší procento - 82 % studentů, kteří průměrně tráví volný čas s rodiči více než 3 hodiny za týden, zastupuje skupina respondentů z úplných rodin, dokonce 63 % z nich pak stráví s rodiči průměrně více než 5 hodin týdně. I studenti z ostatních druhů rodin zvolili tuto možnost alespoň v 50 % odpovědí. Rozdíly jsou tedy nepatrné. Nejvíce času se 44 % stráví s rodiči dotazovaní pouze o víkendu, 38 % respondentů zvolilo možnost „někdy i o víkendu“, což znamená, že společné aktivity se svými rodiči absolvují převážně ve všední dny a pokud je možnost, tak i o víkendu. Denně pak se svými rodiči absolvuje společné aktivity 14 % respondentů.

Nejvíce respondentů (43 %) uvedlo, že si se svými rodiči rozumí, 31 % studentů dokonce odpovědělo, že si s rodiči velmi rozumí. Možnost „spíše rozumím“ byla zvolena 21 % respondentů. Naopak možnost „spíše nerozumím“ byla zvolena pouze 4 % studentů a 1 % respondentů uvedlo, že si se svými rodiči nerozumí. Tyto informace jsou potěšující.

Z porovnání skutečnosti – s kým studenti nejvíce tráví volný čas a přání – s kým by studenti volný čas trávili nejraději, vyplynulo, že s rodiči ve skutečnosti tráví nejvíce volného času pouhá 3 % dotázaných, avšak nejraději by s nimi trávilo volný čas 8 % respondentů. V rámci určení nejvýznamnějšího faktoru ovlivňujícího plánování a způsob trávení volného času se možnost „rodiče“ umístila až na čtvrté místo (za možnost „partner“, „já sám/a“ a „kamarádi“). Tuto možnost zvolilo 15 % odpovídajících, což dokresluje i fakt, že pouhá 3 % studentů tráví nejvíce volného času se svými rodiči, čímž se tato možnost zařadila až na čtvrté místo (za možnost „s kamarády“, „s partnerem“ a „sám/a“). Pokud totiž studenti s daným sociálním partnerem netráví volný čas, pravděpodobně nemá tato osoba ani takový vliv na jeho plánování a způsob trávení jako osoby ostatní, s kterými studenti tráví volný čas častěji.

Závěr k H5: Podle zjištěných údajů 78 % dotázaných studentů tráví s rodiči průměrně více než 3 hodiny volného času za týden, dokonce pak 59 % z nich více než 5 hodin

týdně. To je potvrzené i s ohledem na duh rodiny, ze které respondenti pocházejí. Volný čas tráví respondenti s rodiči převážně o víkendu. **H5 přijímáme.**

H6 - Více jak polovina respondentů by nejraději trávila volný čas zejména s kamarády.

Zejména s kamarády by nejraději trávilo volný čas 45 % dotázaných. Stejně % zvolilo možnost „s partnerem“. S rodiči pak pouze 8 % studentů. Nejméně početnou skupinu je s 2 % skupina respondentů, kteří uvedli možnost trávení svého volného času pouze sami se sebou. Největší rozdíl mezi dívkami a chlapci, spatřujeme v přání trávit volný čas zejména s partnerem. Toto přání projevilo 51 % dívek a pouze 24 % chlapců. Naopak volný čas trávený zejména s kamarády upřednostňuje 57 % chlapců a pouze 42 % dívek. Chlapci častěji než dívky uváděli také možnost „s rodiči“ (14 %) a „sám“ (5 %).

Z porovnání přání – s kým by studenti volný čas trávili nejraději a skutečnosti – s kým studenti nejvíce tráví volný čas, vyplývá poměr sledované možnosti pro ověření Hypotézy 6 „kamarádi“ jako nejvíce vyvážený (přání 45 %, skutečnost 47 %). Naopak největší % nárůst – 7 % spatřujeme v přání trávit volný čas zejména s partnerem oproti skutečnému času strávenému s ním. Největší pokles pak shledáváme u možnosti „sám/a“, kdy takto volný čas tráví 12 % studentů, ale přáním to je pouhých 2%. V rámci určení nejvýznamnějšího faktoru ovlivňujícího plánování a způsob trávení volného času se možnost „kamarádi“ umístila na třetí místo (za možnost „partner“ a „já sám/a“). Tuto možnost zvolilo 19 % respondentů.

Závěr k H6: Podle zjištěných údajů pouze 45 % respondentů by nejraději trávilo volný čas zejména s kamarády. Pokud bychom však sledovali tuto hypotézu v závislosti na pohlaví a druhu rodiny, ze které respondenti pocházejí, pak tuto možnost volilo 57 % chlapců a 53 % studentů z doplněných rodin. **H6 nepřijímáme.**

ZÁVĚR

Volný čas patří k důležitým činitelům, které ovlivňují kvalitu života člověka a je součástí jeho životního stylu. Úloha volného času je u každého jedince zásadní a lze konstatovat, že volný čas je ovlivňován větší řadou faktorů. Zvláště pak biologickým, sociálním a psychickým zráním. Trávení volného času nám pomocí jeho funkcí pomáhá uspokojovat široké spektrum přání a potřeb. Volný čas lze definovat jako čas, který nám zbude po splnění pracovních a rodinných povinností. V tomto čase můžeme odpočívat, věnovat se zábavě, oblíbené činnosti. Volný čas má významný vliv na kvalitu života člověka.

Studenti středních škol by v tomto čase měli najít prostor zvláště pro regeneraci sil, k návštěvě kulturních akcí a k sportovním aktivitám, popřípadě pro další dobrovolné vzdělávání. Kvalitní trávení volného času může mladému člověku přinést mnoho pozitivního - poznání společenských hodnot, navázání správných pracovních návyků, získání zdravého sebehodnocení a prohloubení rodinných vztahů.

Diplomová práce obsahuje dvě části, teoretickou a empirickou. Teoretická část obsahuje základní charakteristiku volného času a popis jeho úlohy v životě studenta na střední škole. Dále popisuje pojem kvalita života, období adolescence v životě mladého člověka, vliv rodiny na jedince a jeho postoj k trávení volného času. První část končí tématem vztahu volný čas a škola, vrstevníci a média. Empirická část se věnuje zejména určení cíle šetření, formulování hypotéz, rozboru získaných dat a diskuzi k šetření.

Cílem diplomové práce bylo zmapovat prostřednictvím dotazníkového šetření možnosti, způsoby a postoje studentů na střední odborné škole k trávení volného času a zjistit, jaké faktory ho nejvíce ovlivňují. Hlavním cílem práce byla analýza postojů a způsobů trávení volného času studentů střední odborné školy. Dále pak vliv vrstevníků a médií na způsob využití volného času. Dílčí cíle diplomové práce se věnovali tématu jako je volný čas a počítač, internet a vrstevníci. Další dílčí otázka byla, zda při organizování volného času mládež nenaráží na finanční překážky, a zda se ve svém volném čase studenti střední školy věnují četbě knih. Součástí práce je i vztah studentů k rodičům a ke společnému využití volného času.

Šetření pomocí dotazníků proběhlo na střední odborné škole v Hradci Králové a studenti byli z učňovského oboru číšník, kuchař a z maturitního oboru hotelnictví a cestovní ruch.

Z údajů získaných v empirické části vzešlo, že se 91 % respondentů domnívá, že je důležité správně a hodnotně využívat svůj volný čas. Většina dotázaných (78 %) pak odpověděla, že má volného času dostatek. Z provedeného dotazníkového šetření dále vyplynulo, že 75 % studentů tráví průměrně u počítače více než 1 hodinu denně. Téměř veškerý čas strávený u počítače pak studenti věnují návštěvě sociálních sítí na internetu. Studenti z vyšších ročníků a chlapci pak tráví na sociálních sítích - internetu více času než studenti z nižších ročníků a dívky. Sledováním TV nebo DVD tráví průměrně více než 1 hodinu denně 60 % dotázaných. Z porovnání času stráveného těmito dvěma aktivitami tedy vyplynulo, že studenti tráví více času u počítače. U studentů z nižších ročníků pak tento rozdíl není natolik výrazný, jako u studentů z vyšších ročníků. Knihy čte pravidelně 12 % respondentů. Nejvíce dotázaných čte knihy pouze výjimečně. Na otázku, co by studenti dělali ve volném čase, kdyby si mohli vybrat, volili možnost „internet (včetně návštěvy sociálních sítí) nebo hra na PC“ pouze ve 2 % odpovědí, čímž se v oblíbenosti tato aktivita zařadila na poslední místo. Možnost „sledování TV nebo DVD“ byla zvolena ve 4 % odpovědí, a tím obsadila spolu s možností „vzdělávání/praxe v oboru“ předposlední místo. Z těchto výsledků můžeme tedy usuzovat, že respondenti by těmito dvěma aktivitám nevěnovali tolik pozornosti, kdyby měli možnost si zvolit i aktivity jiné. Možnost „čtení knih“ byla vybrána pouze v 5 % odpovědí, čímž se tato aktivita zařadila také mezi méně oblíbené činnosti dotazovaných. Naopak nejoblíbenější aktivitou studentů je setkávání se s kamarády z místa bydliště.

Jako nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času byla ve 23 % zvolena možnost „partner“. Stejně tak 23 % respondentů vybralo možnost „já sám/a“. Finance byly zvoleny pouze 13 % respondentů. Tento faktor byl nejčastěji volen studenty z „jiných“ rodin. Partner se stal druhou nejčastější odpovědí i na otázku, s kým nejčastěji dotazovaní tráví volný čas, což potvrzuje partnera, jako jeden z nejvýznamnějších faktorů ovlivňující plánování a způsob trávení volného času. Pokud totiž studenti s daným sociálním partnerem tráví volný čas, pravděpodobně má tato osoba i značný vliv na jeho plánování a způsob trávení. Naopak možnost

„rodiče“ se s 15 % umístila až na čtvrté místo (za možnost „partner“, „já sám/a“, „kamarádi“), což dokresluje i fakt, že právě s nimi tráví nejvíce volného času pouhých 3 % studentů. Nicméně průměrně více než 3 hodiny volného času za týden stráví s rodiči 78 % dotázaných studentů, dokonce 59 % z nich pak více než 5 hodin týdně. Nejvíce času stráví s rodiči dotazovaní pouze o víkendu. V rámci porovnání skutečnosti – s kým studenti nejvíce tráví volný čas a přání – s kým by studenti volný čas trávili nejraději, vyplynulo, že s rodiči ve skutečnosti tráví nejvíce času pouhých 3 % dotázaných, avšak nejraději by s nimi trávilo čas 8 % respondentů. Nejraději by volný čas trávili studenti zejména s kamarády a s partnerem. Největší rozdíl mezi dívkami a chlapci spatřujeme v přání trávit volný čas zejména právě s partnerem. Toto přání projevilo 51 % dívek a pouze 24 % chlapců. Z porovnání přání – s kým by studenti volný čas trávili nejraději a skutečnosti – s kým studenti nejvíce tráví volný čas, vyplývá největší % pokles – 10 % v přání trávit volný čas „sám/a“, kdy takto čas tráví 12 % studentů, ale přáním to je pouhých 2%.

Závěrem lze uvést, že cíle diplomové práce byly splněny s ohledem na její rozsah. Výsledky šetření byly předány vedení školy a studentům školy, kde průzkum probíhal, byly prezentovány. Smyslem této prezentace bylo to, aby si studenti uvědomili, že trávení jejich volného času může být lepší, pestřejší a kvalitnější. I rodiče by bylo možné seznámit s vybranými výsledky v rámci třídních schůzek nebo na schůzi Klubu přátel školy.

Seznam použité literatury, elektronických zdrojů

- BURIÁNEK, J. *Sociologie*. 2. vyd. Praha: Fortuna, 2001. 126 s., ISBN 80-7168-7545.
- Oficiální internetové stránky České televize. [on-line] [ze dne 21. 05. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/>
- Oficiální internetové stránky ČESKÉ ZDRAVOTNICKÉ FÓRUM [on-line][cit. ze dne 31. 10. 2014] <http://www.czf.cz/clanek/zsz-volnycas>
- Oficiální internetové stránky Českého statistického úřadu. [on-line] [cit. ze dne 21. 10. 2014]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>
- FELCE, D, PERRY, J. *Quality of life: Its definition and measurement*. Research in developmental disabilities. 1995, roč. 16, č. 1, s. 51-74. ISSN 08914222.
- HÁJEK, B.; HOFBAUER, B. A PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2. aktual. vyd. Praha: Portál, 2011. 239 s. ISBN 978-80-262-0030-7.
- Oficiální internetové stránky Základní školy Šumperk 8. května 63. [on-line] [ze dne 6. 05. 2014]. http://www.hluchak.cz/ssp/obrazky_4/maslow_4.jpg
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 173 s. ISBN 80-7178-927-5.
- HRABAL, V. *Pedagogicko-psychologická diagnostika studenta s úvodem do diagnostické aplikace statistiky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 199 s. ISBN 80-246-0319-5.
- KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et. al. *Člověk - prostředí - výchova*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
- KRAUS, B., et. al. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido, 2006. 156 s. ISBN 80-7315-125-1.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 2003. 279 s. ISBN 80-7178-774-4.

- LABÁTH, V. *Riziková mládež: možnosti potenciálních změn*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. 157 s. ISBN 80-8585-066-4.
- LANGMAIER, J., KREJČÍŘOVÁ D. *Vývojová psychologie*. 3.vyd. Praha: Grada, 1998. 344s. ISBN 80-7169-195-X.
- LOVASOVÁ L., *Rodinné vztahy*, Vzdělávací institut ochrany dětí v roce 2006, Praha. 32 s. ISBN 80-86991-66-0.
- MACEK, P. *Adolescence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 207 s. ISBN 80-7178-747-7.
- MASSAM, B., H. *Quality of life: public planning and private living*. Progress in planning. 2002, roč. 58, č. 3, s. 141. ISSN 03059006.
- MEEBERG, G., A. *Quality of Life: concept analysis*. *Journal of Advanced Nursing*. 1993, roč. 18, č. 1, s. 32-38. ISSN 1365-2648.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Odbor pro mládež. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha: 2002. 48 s.
- MOTLOVÁ, L., DRAGOMIRECKÁ, E. *Schizofrenie a kvalita života*. *Psychiatrie*, 2003, roč. 7, č. 1., s. 84 - 90.
- Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: *Bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8.
- NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. 2. vyd. Praha: Academia, 1998. 336 s. ISBN 80-200-0628-1.
- NĚMEC, J. *Od prožívání k požitkářství*. 1. vyd. Brno: Paido, 2002. 112 s. ISBN 80-7315-006-9.
- NĚMEC, J. et. al. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 119 s. ISBN 80-7315-012-3.
- PÁVKOVÁ, J. et. al. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. 232 s. ISBN 80-7178-295-5.

- PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.
- PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7367-546-2.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ E., MAREŠ J. *Pedagogický slovník*. 6. aktualiz. a rozšiř. vyd. Praha: Portál, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6.
- PŘADKA, M., KNOTOVÁ, D., FALTÝSKOVÁ, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 2. vyd. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2004. 45 s. ISBN 80-210-3469-6.
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004. 392 s. ISBN 80-7178-829-5.
- SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000. 291 s. ISBN 80-7229-042-8.
- SAK, P. SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda Servis, 2004. 240 s. ISBN 80-86320-33-2.
- SEJČOVÁ, L. *Pohľad na kvalitu života dospievajúcich*. Bratislava: Album, 2006. 99 s. ISBN 80-968667-4-5.
- Oficiální internetové stránky střední odborné školy. [on- line] [cit. ze dne 2. 9. 2014]. Dostupné z: <http://www.sssoghk.cz/historie.html>
- Oficiální internetové stránky Strategie.cz. [on- line] [cit. ze dne 30. 10. 2014] <http://strategie.e15.cz/zurnal/vse-co-jste-chteli-vedet-o-teenagerech-na-siti-1048279>
- ŠVIGOVÁ, M. *Volný čas a my*. 1. vyd. Praha: Svobodné slovo, 1967. 155 s. Č. 32-013-67.
- The WHOQOL Group. The World Health Organization Quality of Life Assessment WHOQOL: *Position paper from the World Health Organization. Social science & medicine*. 1995, roč. 41, č. 10, s. 1403-1409. ISSN 02779536.

- VAĐUROVÁ, H., MÜHLPACHR, P. *Kvalita života*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 143 s. ISBN 80-210-3754-7.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. Vydání, Praha: Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0.
- VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno: Masarykova univerzita. 1992. 64 s. ISBN 80-210-0428-2.
- VÁŽANSKÝ, M. a SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. 176 s. ISBN 80-901737-9-9.
- Oficiální internetové stránky Wikipedie. [on- line] [cit. ze dne 31. 10. 2014] http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDivotn%C3%AD_styl
- ŽUMÁROVÁ, M. *Životní styl a jeho utváření*. In KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. aj. *Člověk, prostředí, výchova. Otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, s. 153 –163. ISBN 80-73-15-004-2.

Seznam příloh

Příloha 1

Anonymní dotazník pro studenty střední odborné školy

Rád bych Vás požádal o vyplnění tohoto dotazníku. Předložený dotazník je součástí diplomové práce na téma „Volný čas jako součást kvality života středoškolské mládeže“.

Jednu vybranou odpověď zakroužkujte. Správné odpovědi neexistují, zajímají mě Vaše skutečné postoje, názory a fakta. Dotazník je anonymní.

Děkuji za čas věnovaný jeho pečlivému a pravdivému vyplnění.

Jaroslav Hruza

1) Ročník:

2) Pohlaví: muž žena

3) Rodina, ve které žijete: úplná (oba rodiče vlastní)
 neúplná (pouze jeden rodič)
 doplněná (nový rodič nebo přítel rodiče)
 jiná? doplňte:

4) Většinu života žijete (pocházíte) z: města (např. Jaroměř) vesnice (např. Praskačka)

5) Myslíte si, že máte dostatek volného času? ano ne nevím

6) Myslíte si, že je důležité správně a hodnotně (zájmy, kroužky, vzdělávání, sport) využívat svůj volný čas? ano ne nevím

7) S rodiči si: velmi rozumím
 rozumím
 spíše rozumím
 spíše nerozumím
 nerozumím

8) Volný čas trávím nejčastěji: s rodiči
 sám/a
 s partnerem
 s kamarády
 s někým jiným, s kým? doplňte:

9) Kdo nebo co je nejvýznamnějším faktorem ovlivňujícím plánování a způsob trávení Vašeho volného času?

- rodiče
- kamarádi
- finance
- studovaný obor
- bydliště
- já sám/a
- partner
- jiný, kdo/co? doplňte:

10) Kolik hodin volného času průměrně trávíte s rodiči?

- méně než 3 hodiny týdně
- více než 3 hodiny týdně
- více než 5 hodin týdně

11) Kdy absolvujete společné aktivity s rodiči?

- denně
- pouze ve všedních dnech
- pouze o víkendu
- někdy i o víkendu
- nikdy

12) Kolik hodin průměrně trávíte u počítače?

- méně než 1 hodinu denně
- více než 1 hodinu denně
- více než 2 hodiny denně

13) Kolik hodin průměrně trávíte na sociálních sítích - internetu?

- méně než 1 hodinu denně
- více než 1 hodinu denně
- více než 2 hodiny denně

14) Kolik hodin průměrně trávíte sledováním TV nebo DVD?

- méně než 1 hodinu denně
- více než 1 hodinu denně
- více než 2 hodiny denně

15) Jak často čtete knihy?

- pravidelně (např. denně, obden)
- občas (např. 1 * týdně)
- výjimečně (např. 1 kniha/6 měsíců)
- vůbec

16) Knihy si: *Odpovězte pouze v případě, že jste na předcházející otázku neodpověděl/a „vůbec.“*

- kupuji
- dostávám
- půjčuji
- jiná možnost, jaká?:

17) Chodíte do knihovny? *Odpovězte pouze v případě, že jste na předcházející otázku odpověděl/a „půjčuji“, popřípadě jste zvolil/a jinou možnost.*

- ano
- ne

18) Kolik navštěvujete zájmových kroužků/klubů/organizací, apod.?

- žádný
- 1 až 2
- 3 a více

19) Co je hlavním důvodem, proč nenavštěvujete žádný zájmový kroužek/klub/organizaci, apod.? *Odpovězte pouze v případě, že jste na předcházející otázku odpověděl/a „žádný“.*

- malá kapacita míst
- finanční náročnost
- dojíždění z místa bydliště
- nezáměr kamarádů
- nesouhlas rodičů
- nedostatek času
- jiný, jaký? doplňte:

20) Co byste dělal/a ve volném čase, kdybyste si mohl/a vybrat? *Vyberte z nabídky 3 aktivity a seřaďte je podle preferencí, důležitosti (Inejdůležitější)*

- setkávání se s kamarády ze školy
- setkávání se s kamarády z místa bydliště
- internet (včetně návštěvy sociálních sítí) nebo hra na PC
- sledování TV nebo DVD
- čtení knih
- poslech hudby
- sport
- vzdělávání/praxe v oboru
- čas s rodiči
- jiná, jaká? doplňte:

21) S kým byste nejraději trávil/a Váš volný čas zejména:

- s rodiči
- sám/a
- s partnerem
- s kamarády
- s někým jiným, s kým? doplňte:

Příloha 2

Seznam tabulek a obrázků

Tabulka 1: Zastoupení studentů dle ročníku	48
Tabulka 2: Zastoupení studentů dle pohlaví	48
Tabulka 3: Zastoupení studentů dle druhu rodiny.....	49
Tabulka 4: Zastoupení studentů dle bydliště.....	49
Tabulka 5: Tři nejoblíbenější volnočasové aktivity dle výběru studentů.....	53
Tabulka 6: Nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času vzhledem k druhu rodiny, ze které studenti pocházejí.....	55
Tabulka 7: Hlavní důvod nenavštěvování žádného zájmového kroužku/klubu/organizace, apod.	57
Tabulka 8: Průměrný čas strávený u počítače vzhledem k průměrnému času strávenému sledováním TV nebo DVD vzhledem k ročníku studia studentů	58
Tabulka 9: Průměrný čas strávený u počítače vzhledem k průměrnému času strávenému sledováním TV nebo DVD vzhledem k bydlišti studentů.....	58
Tabulka 10: Tři nejoblíbenější volnočasové aktivity dle výběru studentů	59
Tabulka 11: Tři nejoblíbenější volnočasové aktivity dle výběru studentů.....	62
Tabulka 12: Průměrný čas strávený s rodiči vzhledem k druhu rodiny, ze které studenti pocházejí	63
Tabulka 13 Nejoblíbenější sociální partner pro trávení volného času vzhledem k druhu rodiny, ze které studenti pocházejí.....	67
Obrázek 1: Maslowa pyramida potřeb	12
Obrázek 2: Průměrný čas strávený na sociálních sítích - internetu vzhledem k průměrnému času strávenému u počítače.....	50
Obrázek 3: Průměrný čas strávený na sociálních sítích - internetu vzhledem k ročníku studia studentů ..	51
Obrázek 4: Průměrný čas strávený na sociálních sítích - internetu vzhledem k pohlaví studentů	51
Obrázek 5: Nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času	54
Obrázek 6: Nejčastější sociální partner pro trávení volného času.....	54
Obrázek 7: Nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času vzhledem k bydlišti studentů.....	56
Obrázek 8: Průměrný čas strávený u počítače vzhledem k průměrnému času strávenému sledováním TV nebo DVD.....	57
Obrázek 9: Četnost čtení knih.....	60
Obrázek 10: Způsob získávání knih.....	60
Obrázek 11: Návštěva knihovny	61
Obrázek 12: Četnost čtení knih vzhledem k pohlaví studentů	61
Obrázek 13: Průměrný čas strávený s rodiči.....	63
Obrázek 14: Dny, ve kterých studenti tráví volný čas s rodiči.....	64
Obrázek 15: Vztah s rodiči	64

Obrázek 16: Přání - s kým by studenti volný čas trávili nejraději vzhledem ke skutečnosti – s kým studenti nejvíce tráví volný čas	65
Obrázek 17: Nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času.....	65
Obrázek 18: Nejoblíbenější sociální partner pro trávení volného času	66
Obrázek 19: Nejoblíbenější sociální partner pro trávení volného času vzhledem k pohlaví studentů	67
Obrázek 20: Přání - s kým by studenti volný čas trávili nejraději vzhledem ke skutečnosti – s kým studenti nejvíce tráví volný čas	68
Obrázek 21: Nejvýznamnější faktor ovlivňující plánování a způsob trávení volného času.....	68